

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

2012

Lenka Bechnerová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Čeští emigranti v Austrálii: Australané nebo
Češi? Proměna národnostní identity emigrantů.**

Lenka Bechnerová

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra sociologie

Studijní program Sociologie

Studijní obor Sociologie

Diplomová práce

**Čeští emigranti v Austrálii: Australané nebo
Češi? Proměna národnostní identity emigrantů.**

Lenka Bechnerová

Vedoucí práce:

PhDr. Tomáš Kobes, Ph.D.

Katedra sociologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu mé diplomové práce PhDr. Tomáši Kobesovi, Ph.D. za odborné vedení, poskytnutí cenných rad, připomínek a zejména za čas, který této spolupráci věnoval. Také děkuji všem participantům výzkumu, kteří souhlasili s rozhovorem a poskytli mi tím cenné informace, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Obsah

1 ÚVOD	1
2 TEORETICKÁ ČÁST	4
2.1 Migrace	4
2.1.1 Typologie migrace	4
2.1.2 Teorie migrace.....	6
2.1.2.1 Push-Pull Theory	6
2.1.2.2 Teorie sítí	7
2.1.2.3 Teorie transnacionalismu	8
2.1.3 Průběh migrace a její kontext	9
2.1.4 Definice migranta a proces asimilace	11
2.2 Identita, národnostní identita a etnicita	12
3 METODOLOGICKÁ ČÁST	20
3.1 Kritická diskurzivní analýza	20
3.2 Metoda sběru dat a analýza dat.....	23
3.3 Etika.....	25
4 ANALYTICKÁ ČÁST	26
4.1 Vývoj emigrace do Austrálie	26
4.2 Paní Anna.....	28
4.3 Pan František T.	31
4.4 Pan Lad'a.....	34
4.5 Pan Ludvík	37

4.6 Pan Ota.....	41
4.7 Paní Soňa.....	46
4.8 Pan František Č.....	49
4.9 Pan František Ž.....	52
4.10 Shrnutí.....	55
5 ZÁVĚR	61
6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	63
7 RESUMÉ	69
8 PŘÍLOHY.....	71

1 ÚVOD

Mezinárodní migrace je definována jako „*prostorové přemísťování osob přes hranice, které je spojeno se změnou trvalého bydliště na delší či kratší dobu*“ (Maříková, Petrusek, Vodáková 1996: 627; Turner ed. 2006: 384). Bývá také označována jako situace odrážející celkové ekonomické, sociální a politické podmínky v obou zemích. Ve větším měřítku se migrace v moderním světě začala prosazovat hlavně po roce 1945. Důvodem byla zejména stagnace růstu obyvatelstva v bohatých zemích a snaha těchto států o celkové zlepšení osídlení (Spellman 2008: 3–12). V 50. letech se také začíná prosazovat takzvaná postkoloniální migrace, která je výsledkem dekolonizace. Dochází k pohybu osob z kolonizovaných zemí do evropských zemí, které je původně kolonizovaly, nebo také ze zemí více ekonomicky vyspělých do zemí vyspělých méně (Turner ed. 2006: 386).

Austrálie je typickým příkladem imigrační země. Dá se říci, že v podstatě celý její národ je vybudovaný z kolonizací a imigrací během posledních dvou století, a je tak zemí, kterou můžeme chápat z multikulturní perspektivy (Castels, Miller 1998: 185). Povaha složení australského obyvatelstva se výrazně proměňovala. Dle dostupných statistik bylo obyvatelstvo v 18. století složeno jen z původních Aboriginal obyvatel. V 19. století začalo docházet k postupné proměně. Do Austrálie začalo migrovat anglo-saské obyvatelstvo, které koncem století tvořilo dokonce 87 % celkové australské populace. K další proměně obyvatelstva dochází po druhé světové válce, ve spojení s liberalizací imigračního programu, čímž došlo ke změně etnického složení. Do Austrálie ve velkém počtu také začínají proudit obyvatelé ze severní, střední a jižní Evropy a z pobaltských států. Tito původní Evropané, vyjma obyvatele z anglo-saských zemí, tvoří celkem 20 % obyvatelstva.¹ Jednu z přistěhovaleckých vln z Evropy do Austrálie tvoří také česká migrace. Do Austrálie začali Češi emigrovat již v 19. století a v meziválečném období se jejich počet začal zvyšovat. V roce 1921 žilo v Austrálii 264 Čechů, nejvíce se usazovali v oblasti kolem města Sydney. Mnoho emigrantů z této vlny se kvůli poklesu zájmu

¹ <http://www.immi.gov.au/media/publications/multicultural/agenda/agenda89/australi.htm>

o zemědělské dělníky vrátilo zpět do vlasti. Druhá vlna emigrantů z Čech do Austrálie následovala po únoru roku 1948. Počet příchozích Čechů se po této vlně několikanásobně zvýšil. Co se zaměstnání týče, měli emigranti z této vlny mnohem těžší podmínky pro získání zaměstnání a začátek nového života. Bylo zde mnoho Čechů z původní vlny, kteří si zakládali své české kroužky, ve kterých si pomáhali, ale poúnorovým politickým emigrantům svou pomoc nenabízeli (Vaculík 2009: 243). Ministerstvo zahraničí uvádí českou emigrantskou obec v Austrálii jako pátou největší.²

Díky těmto migračním vlnám můžeme nahlížet na australskou společnost prostřednictvím migrační metafor, *The Age of Migration*, Stephena Castelse a Marka Millera (1998). Touto metaforou se snaží vyjádřit, že migrace je v současné době jedním z nejčastějších problémů většiny společností a v podstatě je tak každodenní realitou většiny jejích členů. Stejně tak je migrace čím dál více v zorném poli sociálních věd. Z její perspektivy prochází migrace výrazným vývojem. Postupně se sociální vědy odpoutávají od ekonomických teorií v souvislosti s proměnou pracovního trhu a zaměřují se na nová témata, jako je otázka identity, genderu nebo transnacionalismu. Především ve spojení s otázkou identity či genderu v kontextu migračních procesů se prosazují nové výzkumné strategie. Typickým příkladem může být uplatnění biografického přístupu (Halfacree, Boyle, Robinson 1998).

Migrace je v této perspektivě vnímána jako významná biografická událost, která může naznačit způsoby aktérských proměn identity a jejich souvislost s širším sociálním kontextem. Jedná se zde o jedince, kteří se v průběhu primární socializace stávají Čechy a jsou nuceni v určité fázi svého života opustit své místo původu. Dle Zygmunta Baumana a Tima Maye je identita těchto aktérů v kontextu migrace přetvořena do pozice emigranta, kterou si nejvíce uvědomují a je proměňována v kontextu majoritní etnicity jejich nového „domova“. Této majoritní skupině můžeme rozumět jako referenční skupině, která je významná pro aktérskou identifikaci či rozumění své pozici v kategorii emigranta (Bauman, May 2004: 44). Toto rozumění sobě samým a druhým, včetně promluv o sobě a druhých, není

² http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/kultura_a_krajane/krajane/komunity/australie.html

bezproblematické, ale je vždy diskurzivně situované. Tato orientace na diskurz představuje několik teoretických a metodologických výhod. Předně diskurzivní přístup subjektivitě rozumí vždy jako situované v rámci určitého diskurzu a umožňuje vysvětlit, jak se aktuální diskurz podílí na vymezení hranic v rámci takových skupinových identit, které sociální věda popisuje prostřednictvím genderu či etnicity (srov. Fairclough, Wodak 1997).

Záměrem mé práce je za pomoci některých premis kritické diskurzivní analýzy ukázat, zda a jak dochází k proměně národnostní identity emigrantů. Zmapovat faktory, které k samotné proměně identity přispívají, popřípadě jí brání. V této práci to ukazuji konkrétně na příkladu skupiny osmi emigrantů, kteří pochází z Československa a svou zemi původu z různých důvodů v letech 1950–1960 opustili a začali žít v Austrálii.

Díky takto koncipovanému záměru práce je text rozdělen do tří hlavních částí. V první části práce se zabývám teoretickým vymezením pojmů migrace a přibližuji jednotlivé typologie migrace. Dále představuji tři teorie migrace, které jsou pro mou práci nejdůležitější. Následuje část, ve které se zabývám teoretickým vymezením migranta a na ni navazuje podkapitola zabývající se problematikou národnostní identity a etnicity. Ve druhé části přibližuji zvolený metodologický přístup této práce a popisuji sběr a analýzu dat společně s okolnostmi výzkumu. V poslední, analytické části popisuji historický vývoj emigrace do oblasti Austrálie a následně se věnuji vlastní analýze představovaného výzkumu. Tato část obsahuje osm příběhů participantů a následné shrnutí hlavních zjištění.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Migrace

Migrace se v posledních desetiletích stala relevantním sociálně-vědním tématem. Přesto zde stále vyvstává několik metodologických a teoretických problémů. Na jedné straně v případě sociálních věd stojí snaha o vytvoření typologie migrace, která by nám napomohla orientovat se v současných složitých migračních procesech. Na straně druhé vznikají více či méně ucelené teorie, které se snaží podchytit migrace jak na makroúrovni, tak mikroúrovni.

2.1.1 Typologie migrace

Přestože existuje jeden zastřešující termín migrace, vztahuje se v mnoha případech k diametrálně odlišným procesům. Z toho důvodu se celá řada badatelů soustředí na vypracování typologie, která by umožnila tyto procesy od sebe odlišit (Petersen 1958: 256; Parnwell 1993: 11). Migraci můžeme dělit podle lokace na vnitřní a mezinárodní. Mezinárodní migrace je pohyb osob mezi jednotlivými státy, či dokonce kontinenty. K vnitřní migraci dochází v rámci státu, jako je například migrace jedinců mezi městy uvnitř jednoho státu (Henig 2007: 3–4). Dalším typem migrace může být nucená a násilná. Násilná (forced) migrace je taková, při které je jedinec přinucen státem, či jinou institucí ke změně svého bydliště, a nemá žádnou moc se proti tomu postavit. Nucená (impelled) migrace se od násilné liší pouze tím, že migranti při ní disponují nějakou silou, kterou mohou vůči státu použít. Prvkem, který tedy vede k rozlišení toho, co je nucená a co už násilná migrace, je právě tato moc se bránit (Petersen 1958: 261).

Podobně migraci rozděluje také Liisa Mallki (1995) a sice na dobrovolnou a nucenou. První typ je obvykle chápán jako migrace ekonomická, přičemž se migrant snaží o zlepšení ekonomické situace a statusu. Ekonomičtí migranti bývají pak označováni jako imigranti. Druhý typ migrace je chápán jako vynucené opuštění země původu z politických,

náboženských, ekologických či jiných důvodů. Tito jedinci pak bývají označováni jako uprchlíci.

William Petersen (1958) dále rozděluje migraci na dobrovolnou a masovou. Tyto dva typy nejsou vůči sobě nijak v protikladu, jedná se o dva samostatné typy. Při dobrovolné migraci nejsou jedinci nijak tlačeni okolními vlivy k opuštění země, jedná se pouze o dobrovolnou migraci, která se například projevovala po válce či ve východní Evropě jako reakce na politiku daných států. Proti tomuto typu můžeme postavit masovou migraci. Jedná se o typ migrace, při které emigrují velké masy lidí do jiného státu, a migrace se stává jakýmsi kolektivním jednáním (Ibid: 263–264). Tento typ migrace bylo možné nalézt v Austrálii v 50. letech minulého století, kdy australská vláda usilovala o zvýšení počtu bílého obyvatelstva a její migrační politika byla velmi otevřená a přijímali velké množství cizinců (Castles, Miller 1998: 188).

Petersonovou typologií migrace se také inspiroval Andreas Demuth (2000) ve své práci. Vycházel z dichotomie dobrovolné a nucené migrace. Migraci dobrovolnou dále dělil na migraci pracovní, řetězovou (migrace za účelem sloučení rodiny), „neimigrační“ migraci (dočasná migrace za účelem studia, výzkumu apod.), inovační migraci (za účelem zlepšení životních podmínek, hmotného zabezpečení jednotlivců a rodin atd.). Migraci násilnou členil na migraci zapříčiněnou mezilidskými vztahy a migraci způsobenou živelnými katastrofami. Násilná migrace zapříčiněná mezilidskými vztahy je dále členěna na migraci způsobenou porušováním lidských práv a migraci jako důsledek občanské války (Demuth 2000).

Takové typologie jsou do jisté míry nosné. Především nám umožňují pochopit rozdílnost migračních procesů, ať již se to týká jejich motivů nebo průběhu. Zároveň ale každá snaha o typologii představuje riziko, že se nám vytratí reálná praxe konkrétních aktérů těchto migračních procesů. Podobnému problému jsou vystaveny i migrační teorie.

2.1.2 Teorie migrace

Formování migrační teorie bývá nejvíce spojována se vznikem moderních společností. S jejich rozvojem začalo docházet nejdříve k migraci jedinců z vesnic do měst – urbanizace, a následovala expanze migrace jedinců mezi státy. Mezinárodní migrace se ve větším měřítku rozvíjí na přelomu 19. a 20. století. Jedná se o takzvanou migraci do „Nového světa“, kam patří Austrálie, Argentina, Kanada, USA a Nový Zéland. Nejvíce imigrantů v této době bylo z evropských zemí, konkrétně Irska, Itálie, Polska a Skandinávie (Solimano 2010: 2). Podle Castlese a Millera (1998) je migrace spletitý a těžko předvídatelný proces kolektivní akce vznikající na základě sociální změny. Tento proces zasahuje nejen celý život migrantů a dalších generací, ale i celou společnost v zemi, odkud migranti pocházejí, stejně tak jako v zemi, kam přicházejí (Castles, Miller 1998: 19). V současné době existuje značná teoretická pluralita, v níž se jednotlivé teorie liší především ve způsobech vysvětlení určitých aspektů, které jsou v kontextu migrace více či méně zřejmé. Přesto lze podle předmětu zájmu rozdělit do několika základních tematických celků.

2.1.2.1 Push-Pull Theory

Tato teorie předpokládá, že dochází ke stěhování z hustě osídlených oblastí do těch, které jsou osídleny méně. Push-Pull teorie se zaměřuje na individuální otázku migrace, která bývá založena na racionálním uvažování jedinců. Zabývá se faktory, které vedou jedince k tomu, že migrují. Mezi *Push faktory* můžeme řadit například ekonomickou situaci země původu, problematiku na trhu práce, ale také politickou situaci, mezi *Pull faktory*, které vedou jedince k vybrání si cílové země, řadíme otevřenost nové země a zda přijímá nové členy (Castles, Miller 1998: 20–21).

Tato teorie bývá také předmětem časté kritiky. Jejím základním argumentem je, že migrace je vysvětlována rozdílem v příjmech daných zemí. Podle těchto kritiků (srov. Light, Bhachu, Karageorgis 2004) by se naopak případná teorie migrace měla více soustředit na otázku dostupnosti jednotlivých kapitálů, bezpečnosti země a zejména pak na situaci

na pracovním trhu (Castels, Miller 1998: 22). Tyto problémy do jisté míry řeší teorie sítí.

2.1.2.2 Teorie sítí

Tato teorie je reakcí na individualistické ekonomické teorie migrace, které se zaměřují na ekonomickou a demografickou nerovnováhu jako hlavní příčinu migrace. Jedná se o teorii, která do zkoumání migrace přináší sociologickou dimenzi. V tomto případě můžeme migraci chápat jako sociální produkt, který je interakčním výsledkem několika faktorů vyskytujících se jak na mikroúrovni, tak makroúrovni. Makroúrovni se myslí institucionální faktory a mikroúrovni jsou chápány praxe, důvěra a sítě mezi migranty (Castles, Miller 1998: 23–24).

Důrazem na institucionální a migrantské sítě tato teorie odpoutává pozornost od jednotlivce a soustředí se spíše na význam širších sociálních vztahů v migračním procesu. Širšími sociálními vztahy se v tomto případě myslí rodina, domácnost, přátelé nebo komunitní organizace. Ty se pak stávají vlastní jednotkou výzkumu. Zkoumání těchto vazeb je velice důležité pro pochopení migrantova rozhodnutí. Tyto sítě představují pro migranty určitou formu sociálního kapitálu, který usnadňuje celý proces migrace (Ibid: 25). Jsou to právě tyto migrační sítě, které migrantům nabízí sociální kapitál, který jim usnadňuje v nové zemi nejen snadnější orientaci, ale i adaptaci. Migrační sítě je tak možné chápat jako základní prostředek v osidlování a formování skupin migrantů v nových zemích. Stejně tak tato migrační síť může být viděna jako důvod k migraci. Sítě napomáhají emigrantům se lépe sžít s danou situací a vytvářet si lepší podmínky pro život (Uherek, Drbohlav 2007: 133). Vedle toho migranti tyto sociální sítě transformují v ekonomický kapitál. Mají své společenské domy, lékaře, obchody, společnosti. Stejně tak se stávají základem pro vytvoření komunit migrantů, a dá se říci, že si tam vlastně vytvářejí jakousi „novou rodinu“ (Koser, Pinkerton 2002; Castles, Miller 1998: 26).

Tato teorie se velice často zaměřuje s teorií etnického podnikání. Jedná se o teorii, která se opírá o koncept etnické komunity jako zvláštního

způsobu inkorporace migrantů. Etnické sítě, které utváří sociální kapitál, napomáhají ekonomické integraci a mobilitě migrantů. Díky soukromému podnikání migrantů se pak vytváří pracovní místa nejen pro majitele podniků, ale i pro jejich zaměstnance, kteří pocházejí ze stejné etnické skupiny. Hlavním rysem těchto teorií je především důvěra a předvídatelnost, kterou si vzájemně poskytují jednotliví členové komunity v neznámém prostředí (Light, Bhachu, Karageorgis 2004). Slabinou této teorie je zejména velký důraz na skupinové procesy, které vytváří dojem, že ekonomická integrace migrantů mimo vlastní skupinu nemůže být úspěšná (Rath 2001). Tuto kritiku postihuje také teorie transnacionalismu.

2.1.2.3 Teorie transnacionalismu

Tato teorie se začala více prosazovat až v 90. letech minulého století. Teorie transnacionální migrace pracuje s pojmy, jako jsou transnacionální sociální pole nebo multilokální svět (Vertovec 2009). V tomto pojetí jsou centrem pozornosti migranti, kteří jsou součástí přeshraničních aktivit a tím zakládají sociální pole, které přesahuje hranice politické i kulturní. Do těchto aktivit jsou vtaženy jejich oba domovy, původní i nový. O transnacionalismu hovoříme tehdy, pokud migranti dlouhodobě udržují pravidelné přeshraniční sociální vazby (Szaló 2007: 7–23, Vertovec 2009: 13).

Jedná se o postmoderní přístup k nahlížení času a prostoru a vytváření imigrantských komunit. Snaží se o reflektování změn časoprostorového uspořádání, zkrácení vzdálenosti, a to především díky novým komunikačním technologiím a rychlému způsobu přepravy. Tento přístup se snaží odhalit procesy a koncepty související s migrací, které nejsou sice nové, ale byly opomíjeny, anebo v souvislosti s vlivem globalizace došlo k proměně jejich formy (Kearny 1995: 548).

Někteří autoři chápou transnacionalismus jako alternativní způsob adaptace imigrantů. *„Životní svět transmigrantů – svět, ve kterém jednají, přijímají rozhodnutí a v němž jsou formovány jejich identity – se zakládá na sítích sociálních vztahů, které propojují místa nacházející se ve dvou nebo více národních státech a vytváří tak transnacionální*

pole“ (Szaló 2007: 118). Dříve byl sociální a ekonomický úspěch imigrantů v nové společnosti ovlivňován především jejich schopností rychlé asimilace. V době transnacionalismu je tento úspěch ovlivňován především v závislosti na rozvíjení silných nadnárodních sociálních sítí (Portes, DeWind 2004).

V této souvislosti Csaba Szaló (2007) upozorňuje na problematiku definování transnacionálního migranta. Podle něho to není člověk hledající nový domov, ale ani zahraniční dělník. Transnacionální migrant není typ přistěhovalce, který opustil svůj domov proto, aby na něj plně zanevřel, jedná se o člověka, který si zároveň buduje domov jiný. Transmigrant je opozicí vůči běžnému přistěhovalci. Přistěhovalec je v kontextu sociálních věd pojímán jako člověk, který plně opustil svou zemi a nechce s ní mít nadále žádné vazby. Plně přijímá kulturu své nové země a učí se její hodnoty a normy a vytváří zde svůj nový domov (Ibid: 117). Transmigrant se naopak identifikuje s více než jednou národní identitou. Tito transmigranti při opouštění domova za sebou nepálí mosty, ale budují vazby mezi zemí původu a novou zemí, kterou obývají. Tyto vazby jsou ekonomické, kulturní či politické. Tím tmelem, který jedince drží zpět u rodiny, je zejména jejich smysl pro příslušnost k zemi původu a kultuře (Szaló 2007: 25, 105).

2.1.3 Průběh migrace a její kontext

Jednou z podstatných tematických oblastí v teorii migrace jsou modely, které se snaží postihnout průběh migrace. V této souvislosti Castels a Miller rozpracovali čtyřfázový model migrace. Tento model zahrnuje počáteční fázi, migrační fázi, neboli migraci na cestě, fázi příjezdu a fázi setrvání. První fáze vychází z teze, že migrační proud je založen na mladých lidech, kteří se vydávají za prací. Předpokladem této fáze je, že tito jedinci zůstávají v kontaktu se zemí původu. Podstatou tohoto kontaktu je zejména posílání finančních prostředků domů. Druhá fáze je založena na prodloužení pobytu, které je podmíněno rozšiřujícími se sociálními sítěmi. Tyto sítě jsou buď příbuzenské, nebo komunitní a usnadňují jedincům pobyt a proces asimilace. Ve třetí fázi dochází ke slučování rodin a začíná orientace jedinců spíše na cílovou zemi než na zemi původu. V této fázi jedinci začínají uvažovat

o dlouhodobém usazení a začínají se prosazovat jako etnické skupiny, které se vůči většině určitým způsobem vymezují. Poslední fáze se vyznačuje legálním postavením migrantů v cílové zemi. Jejich dlouhodobý pobyt se začíná legalizovat získáním občanství a vytvořením etnických komunit (Castles, Miller 1998: 28–31).

Tento koncept, ostatně jako každý model, není úplný. Například opomíjí další možné fáze, jak je návrat nebo pokračující migrace. Stejně tak tento model se nezajímá o vlastní příčiny migrace, tedy nezohledňuje širší sociální kontext a v něm probíhající procesy. Jedním z takových procesů může být globalizace. Podle Adély Suralové (2010) je současná mezinárodní migrace velice úzce spojena s globalizačním procesem.

Podobně vnímá migraci Nikos Papastegriadis (2000). Podle něho globalizace a migrace jsou navzájem spojené problémy, které označuje jako „dvojčata“, která se prosazují v prostoru. Prostor byl dle něho dlouhodobě nahlížen jako „vzduchoprázdno“, ve kterém se odehrává veškerý sociální život a dochází k utváření identit. Na konci minulého století došlo ještě k masivnějšímu nárůstu migrace, a právě tuto expanzi nazývá *turbulentní migrací*, která vyplňuje prostor. Prostor byl podle Papastegriadise dříve chápán zejména jen jako volná kategorie. Zřídka se spojoval s tím, aby byl aktivní součástí utváření identity. Prostor je vytvářen cestami migrantů tam a zpět. Je to dynamické pole, ve kterém jsou jednotlivé identity v neustálém kontaktu a dochází tam k jejich přetváření. *Turbulence* je v tomto případě metaforou pro nezávislost a spojování se mezi různými mocenskými poli, které hrají důležitou roli v moderním světě. V rámci této *turbulence* dochází k masivnímu pohybu osob, což podle autora není jen migrace z místa na místo, ale také je to pohyb zkušeností a představivosti jedinců k tomu, jak dosáhnout alternativy, splnit si „sen“ o lepším životě a zároveň zažít „noční můru“ ze ztráty toho původního. Globalizace je podle něho na jednu stranu procesem formování integrovaného systému a na druhou stranu je politickou interakcí, která podporuje různorodost identit, která je ale způsobena právě procesem migrace (Papastegriadis 2000: 3–8; 19; 97). V tomto případě

Papastegriadis volí příklad Kanady a Austrálie v 70. letech 20. století, kdy se v těchto zemích začala prosazovat multikulturní politika.

2.1.4 Definice migranta a proces asimilace

Papastegriadis je důležitý ještě v jednom podstatném bodě. Upozorňuje na to, že migrační proces se nutně musí promítnout do migrantových představ a zkušeností, které se podílí na (re)definici rozumění sobě samému jako migrantovi. Migranti se pohybují z jednoho národního státu³, místa původu, do dalšího, takzvaného místa určení. Mezi místem původu a místem určení dochází k migračnímu toku.

Podle Castelse a Millera (1998) je migrant zároveň emigrujícím a imigrujícím. Papastegriadis migranta definuje jako osobu, která byla narozena za hranicemi země, ve které momentálně žije (Papastegriadis 2000: 53). V nové zemi se migranti musí asimilovat. Asimilaci můžeme definovat jako proces, při němž se nějaká společenská skupina, obvykle minoritní, prostřednictvím kontaktu stává součástí jiné, dominantní skupiny (Maříková, Petrusek, Vodáková 1996: 108). Pro samotnou asimilaci jedinců je důležitá politika a sociální struktura země, do které odcházejí. Podle Christine Inglis je pro asimilaci důležité vzdělání migranta a jeho jazyková vybavenost. Tyto dva faktory podle tohoto autora nadále ovlivňují jejich vypovídání o zkušenostech s emigrací a identitě (Inglis 2003: 580).

Asimilaci také do jisté míry ovlivňuje nahlížení většinové společnosti na imigranty. William M. Spellman (2008) poukazuje na problematiku pocitu ohrožení původního obyvatelstva ze strany migrantů. Zároveň podle něho ohrožuje asimilaci fakt, že se případní imigranti nesnaží sžít s tradicemi dané země, neznají její historii a ani jazyk. V takovém případě bývají považováni za ohrožení sociálního pořádku dané země. Dále poukazuje na problematiku masmédií. Ta mají velký vliv na to, jak jsou imigranti i emigranti, jak v zemi původu, tak v zemi cílové, vnímáni. Dalším důležitým faktorem, kterým se zabývá, je vliv sociálního systému dané země. S tím spojuje problematiku

nezaměstnanosti. Imigranti často bývají označováni za ohrožení z důvodu obsazení pracovních míst, ale na druhou stranu bývají označováni za přítěž, pokud jsou nezaměstnaní (Spellman 2008: 10–11).

Na problematiku identity v kontextu multikulturalismu upozorňuje i Adam Kuper. Z pohledu multikulturalismu nemohou být imigranti nikdy plně asimilováni do nové společnosti. Imigranti si stále s sebou ponosou svou kulturu, která je podle něho tím nejdůležitějším v otázce sebeidentifikace. Ukazuje na fakt, že vždy ve společnosti bude existovat jedna skupina, která bude prosazovat své ideály na úkor jiné, kterou považuje díky určitým odlišnostem, které nemusí být zcela viditelné, za deviantní (Kuper 1999: 233–234). Kuper v podstatě poukazuje na fakt, že si imigranti do nové země přináší stále kus svého původního národa, v podobě původních kulturních hodnot, ideálů. Dalo by se říci, že v rámci emigrace si tito jedinci přenášejí dále část své národnostní identity, která je v průběhu jejich života v nové zemi přetvářena. Právě tento proces může způsobovat problém v kontextu většinové společnosti, kdy se na základě své původní kultury brání plné asimilaci a tím mohou působit negativně na většinovou společnost. Tímto problémem se zabýval kolektiv autorů kolem Li (1995). Podle nich se vymezení identity emigrantů neustále potýká s problémem dominantní identity vztahované k národnosti či etnicitě. Problém spočívá v tom, že jakýkoliv aktér se vyznačuje mnohačetností identit, která je závislá na místě narození, pobytu a také ideologii daných zemí. Tato mnohačetnost je vymezována zejména počtem míst, na kterých byl aktér během svého života emigrantem (Li, Jowet, Findlay, Skeldon 1995: 342–344).

2.2 Identita, národnostní identita a etnicita

Identitu můžeme definovat jako „*hluboký pocit vlastní totožnosti založený na prožívání vlastní komunity (...) Zahrnuje hodnoty, kterým jedinec věří a na nichž si zakládá smysl svého života*“ (Jandourek 2001: 104). Dále je identita také „*považována za sociálně konstruovanou a utvářena zejména*

³ Národní stát je definovaný pomocí hranice, historie, kultury, jazyka, svého právního systému a armádou (Solimano 2010: 22).

během běžné konverzace mezi námi a ostatními (...). V současné moderní době se upřednostňuje mluvit o identitě zejména v množném čísle. Takovéto označení dokazuje složitost jejího jednoznačného vymezení (...) Moderní já jsou výsledkem mnoha různých sociálních a kulturních kategorií (...) Podle některých vědců je identita schopnost vyprávět příběh o vlastním životě a o svém okolí. Tento příběh je ale neustále přeformulován s ohledem na nové skutečnosti a okolnosti“ (Turner ed. 2006: 278).

Podle těchto definic můžeme identitu jedince nahlížet jako jeho vlastní „já“, které je založeno zejména na jeho okolí a je vytvářeno v kontextu ostatních. Důraz na nikdy nekončící kontextuální utváření je pro identitu určující. Identita není stabilní, ale je spíše neustálým procesem, který je založený na konkrétních sociálních situacích. Je vymezována a upravována zejména v kontextu interakce a odkazuje k tomu, kdo a co jsme (Blommaert 2005: 203; 206–207). Identita jako taková není něco stálého, může se stále proměňovat a může také docházet k utváření identit nových (Coté, Levine 2002: 59–60). V této souvislosti lze předpokládat, že změna interakčních rámců v kontextu migrace se nutně musí promítnout do způsobů, prostřednictvím kterých příslušní aktéři uvažují o sobě a druhých. Podobně vymezuje identitu Viera Bačová, podle které identita je *„sebedefinování osoby, které vyjadřuje, čím je osoba od jiných lidí rozpoznatelná, čím je její sociální pozice a role ve společnosti legitimizovaná; jaký smysl a význam nabývá jednání osoby ve vztahu k jiným osobám a lidským společenstvím a jaký význam osoba a jiní připisují svému a jejímu životnímu příběhu“* (Bačová 2003: 233–234). I v tomto případě je pro vymezení identity podstatný kulturní kontext, v jehož rámci se dotyčný aktér nachází a v němž jsou dány způsoby pro vymezení určité identity.

Jakkoliv je takové vymezení identity s důrazem na procesualitu a kontext nosné, problém je vždy s určením kontextu. Ten prakticky vystupuje jako vnější, neohraničená oblast, která vyvíjí na členy společnosti určitý tlak. Z toho důvodu se někteří teoretici snaží tento bezbřehý kontext specifikovat. Typickým příkladem může být práce kolektivu autorek Laurent Licata, Margarity Sanchez-Mazas a Evy Green (2011). Podle nich je třeba uvažovat

tří sféry, které konstruování identity ovlivňují. První sférou je takzvaná sféra rodinná, která je založena na základě mezilidských vztahů v rámci rodiny, ale také v kontextu širších vazeb mezi jedinci. Druhou je takzvaná legální sféra, která je založena na právech a normách dané společnosti. Je ovlivněna tím, jak danou sféru jedinci chápou a zda se v ní prosazují jako ostatní. Zda normy dodržují a nesnaží se nijak stavět do opozice vůči ostatním. Poslední se nazývá sférou sociální úcty. V rámci této sféry je identita reprezentována prostřednictvím sociálních norem. Závisí na tom, jak se jedinci mezi sebou reprezentují a vymezují v kontextu okolní společnosti. Druhá a třetí sféra se odlišují jen minimálně na základě rozdílů mezi normami a hodnotami. V otázce vymezení identity emigranta je důležitá kombinace všech tří sfér mezi sebou. Na základě rodinné sféry dochází i k sebeidentifikaci, na základě druhé již dochází k prosazení svého já a třetí sféra je důležitá v otázce asimilace jedince do nové společnosti (Licata, Sanchez-Mazas, Green 2011: 897). V otázce studia identity emigrantů je důležité zohlednění toho, jak oni sami sobě rozumí a jak se identifikují.

Vedle toho existují výzkumy, které se zaměřují na způsoby utváření identity v kontextu narativity. I zde však platí, že na vymezení identity, která je zdůrazněna v kontextu vyprávění, se podílí nespécifikovaný sociální kontext. Za další zprostředkování těchto narativ nutně nese riziko idealizace příběhu, zejména tím, že jsou idealizována negativa ve prospěch pozitivních věcí (McAdams 2011: 108; Bamberg, De Fina a Schiffrin 2011: 185). Identita se vztahuje k tomu, jak vymezujeme naše já ve vztahu k okolí. Na základě jejího vymezení definujeme postavení my a oni. Jedná se o produkci, která se neustále vyvíjí (Li et. al. 1995: 343).

Ve svém výzkumu se zaměřuji zejména na otázky přeměny národnostní identity českých emigrantů v kontextu dlouhodobé emigrace v Austrálii. Podle Kláry Vlachové a Blanky Řehákové je v současnosti národnostní identita jednou z nejdůležitějších skupinových identit. Přispívá k tomu podle nich zejména fakt, že v současnosti se na národní stát nahlíží jako na základní kulturní jednotku. Podle autorek národní identita definuje kulturně a politicky, kým jsme, a je konstruována ve vztahu nás k těm, které považujeme

za ostatní, ať už v kulturním nebo politickém kontextu (Řeháková, Vlachová 2004: 11). Libor Prudký národnostní identitu vidí jako část sociálního života, která umožňuje jedinci nebo skupině se ztotožňovat s národem. Jedinci národnostní identitu získávají prostřednictvím své rodiny a mateřského jazyka v době, kdy se socializují do kultury, ve které vyrůstají (Prudký 2003: 184–200).

Ladislav Holý národnostní identitu definuje jako jednu z nejdůležitějších identit, konstruovanou ve vztahu k ostatním. Vidí ji jako základní kolektivní identitu, která jen nadřazena ostatním. Česká národnostní identita je spojována s českým územím, a jen ti, co žijí na tomto území, jsou Čechy. Podle Holého lidé, kteří již nežijí na území republiky, nejsou považováni za Čechy (Holý 2010: 63). Pro Čechy je v otázce národnostní identity důležitá metafora „zrození“. Národnostní identitu často identifikují ve vztahu k rodné zemi. Myslí si, že rodné zemi by měl jedinec podřizovat veškeré své závazky. Právě závazky jsou klíčové pro vymezení si české národnostní identity v protikladu k emigrantům. Nejen vůči imigrantům, kteří přišli do země, ale také proti emigrantům, kteří zemi opustili (Ibid 2010: 74).

Emigranti, kteří dlouhodobě žijí mimo území České republiky, mají závazky ke své nové zemi, ale zároveň udržují závazky k zemi původu. S tímto Holý spojuje problematiku definování se emigrantů s českou národnostní identitou. Nicméně, stejný autor ve své práci o několik stran dále popisuje, jaké podmínky jsou důležité pro to, aby se jedinec mohl pokládat za Čecha. Podle Holého „být Čechem“ znamená narodit se v Čechách, mít češtinu jako svůj mateřský jazyk a mít české rodiče (Holý 2010: 163). Čeští emigranti žijící dlouhodobě mimo republiku splňují všechny tři tyto podmínky, ale podle výše zmíněného nejsou považováni za Čechy. Většinově těmto lidem připisujeme identitu emigrantů, a otázka jejich národnostní identity se tím stává těžko uchopitelnou. Podle výše zmíněných definic bychom měli uvažovat, že národnostní identita je plně spojena s místem narození a původem jedince. Tudíž vyvstává otázka, jaká je národnostní identita lidí, kteří mají české rodiče, mluví česky a narodili se ve v Čechách, čímž splňují

všechny podmínky „češství“, jak je definuje Holý, ale již nesplňují podmínku života na území dané země?

V tomto případě je nutné zdůraznit, že jakkoliv je identita kognitivní schopnost rozumět sobě samému a druhým, je tato schopnost vždy spojena s jazykem a je vždy nějakým způsobem kontextualizována. S touto premisou ve svém výzkumu národní identity pracoval kolektiv autorů v čele s Ruth Wodak (1999). Ukázali, že národní identita obyvatel Rakouska je multidimenzionální dynamická entita, jejíž složky se aktivizují vždy v konkrétním kontextu (Wodak, Cillia, Reisigl, Liebhart. 1999: 186–187). Podle autorů Michaela Bamberga, Anny De Fina a Deborah Schiffrin (2011) je v kontextu uvažování o identitě třeba upustit od dříve často představovaných teorií, že identita je hlavně kognitivní součástí jedince (Kuper 1999), ale je třeba ji nahlížet z pohledu diskurzivních aktivit.

Identita je utvářena v diskurzivním prostředí, vzájemnou mluvou jednotlivých subjektů v rámci sociální praxe (Bamberg, De Fina, Schiffrin 2011: 178). Jako nejvýznamnější prvek pro určování vlastní identity označují zejména jazyk. Samotná promluva jedince podle nich vypovídá o jeho chování a určuje, jak se vymezuje. Diskurzivní přístup vidí jako nejdůležitější prvek v určování identity jedince zejména kombinaci jazyka s ostatními prvky komunikace v kontextu utváření identity. Pro komunikaci je podle nich nejdůležitější vymezení sociálního kontextu a způsob užívání jazyka. Podle těchto autorů právě způsob užívání jazyka je nejdůležitější v otázce vymezení my a oni (Ibid: 179–182). Jazyk je důležitý také v otázce vymezení si své pozice v širším prostoru, který se díky procesu globalizace otevírá více lidem a umožňuje migraci. Celoživotně si vymezujeme identitu nejen samotnou promluvou, ale také akcentem, který se k dané promluvě váže. To, jak mluvíme, je dlouhodobě ovlivněno tím, kde jsme se narodili. S tím také souvisí vymezení se migrujících jedinců jako etnické skupiny v určité oblasti, do které přišli a kde zakládají nový život (Blommaert 2005: 221–223).

Emigranti jsou pro původní obyvatele své cílové země cizinci. Podle Georga Simmela je cizinec ten, „*kdo dnes přijde a zítra zůstane*“ (Simmel 1997: 26). Simmel poukazuje ve své eseji na význam objektivní pozice

cizince, čímž se může stát také nebezpečím pro domácí, jelikož od nich neustále vyžaduje vysvětlení, proč určité věci dělají, a tím je vystavuje sebereflexi (Simmel 1997). Jejich postavení v cílové společnosti je od počátku charakterizováno faktem, že tam nepatří a vnáší do této oblasti nějaké své vlastnosti. Aby se cizinec začlenil plně do nového prostoru, musí si osvojit vlastnosti s ním spojené. Papastegriadis označuje tuto Simmelovu esej jako jednu ze stěžejních prací v otázce definice migranta. Identitu emigranta vymezuje jako někoho, kdo žije v cizí zemi a odlišuje se tradicemi a jazykem (Papastegriadis 2000: 64).

Tím se dostáváme k dalšímu důležitému tématu pro tuto práci, kterým je etnicita. Podle sociologického slovníku můžeme etnickou skupinu definovat jako *„skupinu jedinců, kteří se od jiných skupin odlišují svou etnicitou, neboli souhrnem kulturních, rasových, teritoriálních a jazykových faktorů, dále pak svou historií, sebepojetím, vědomím společného původu a také tím, že jsou jako etnicky odlišní vnímáni ostatními... příslušníci etnicity na rozdíl od rasy nemají takové fyzické znaky, kterými by se výrazně lišili od příslušníků většiny. Důležitá je zde odlišnost na základě norem, hodnot, chování a jazyka“* (Jandourek 2001: 78).

V sociologii a příbuzných vědách se k vysvětlení etnicity nejčastěji používá definice Frederika Bartha, který uvádí: *„Pod termínem etnická skupina se v antropologické literatuře obecně rozumí označení populace, která 1) je biologicky sebereprodukcující se; 2) sdílí základní kulturní hodnoty, realizované ve zjevné jednotě v kulturních formách; 3) tvoří komunikační a interakční pole; 4) má členství, které se samo identifikuje a je identifikováno jinými jako vytvářející kategorii odlišitelnou od jiných kategorií daného řádu“* (Barth 1969: 10–11). Dalším, dle mého názoru zajímavým pohledem na definování etnicity je vysvětlení ve slovníku kulturních studií, podle něhož je etnicita *„formování kulturních hranic mezi skupinami lidí, kteří na základě diskursivní konstrukce sdílejí hodnoty, normy a praktiky, symboly či artefakty a sami sebou i druhými jsou tak chápáni.“* (Barker 2006: 48–49).

Barth dále definuje dva základní kulturní obsahy etnika. Jedním jsou otevřené a viditelné znaky (jazyk, způsob života, barva pleti) a druhým jsou

takzvané skryté znaky, mezi něž můžeme zařadit chování či morálku dané skupiny. Etnikum se určuje takzvanou sebeidentifikací, kdy se člen identifikuje k určité etnické skupině a členové ostatních etnik zvenčí identifikují danou skupinu. Podle Bartha jsou tito lidé skupinou jedinců, která se mnohdy politicky i názorově odlišuje od ostatních a skrze různé etapy se snaží začlenit do nové společnosti. Etnické skupiny, které stojí o „normální“ život v rámci nové (cizí) společnosti, prochází procesem sociální inkluze, kdy v rámci jejich začleňování se dochází k proměnám jejich životních historií a identity. Nicméně, tyto etnické skupiny, které se na jednu stranu snaží co nejvíce se nové společnosti přiblížit, si také snaží udržovat svůj původ a hodnoty původní země (dá se říci, že etnická identita jedince je svým způsobem jeho charakteristikou). Svou původní charakteristiku se snaží přiblížit většinové společnosti, ve které se nacházejí (Barth 1969: 9–38). Právě tato snaha o přiblížení se je proces proměny identity emigranta. Identita se dá definovat jako totožnost jedince, která je založena na příslušnosti k společenským celkům. Některé složky identity jako barva pleti či pohlaví jsou dané, některé, například národnost mohou být získané. Identita etnických skupin je utvářena a udržována v rámci interakcí s okolím a prostředím, a je definována na základě vnějších charakteristik skupiny. Důležitým faktorem v udržení identity je vzájemná integrita, religiozita a zejména snaha o dodržení jejich autenticity (Cohen 2000). Cohenovo tvrzení na další rovinu posouvají Dušan Drbohlav a Zdeněk Uherek (2007), kteří vysvětlují udržení etnicity u emigrantů v kontextu sítí. Podle nich se tím, že se emigranti udržují ve skupinách, usnadňuje jejich adaptace. Emigranti si v novém prostředí vzájemně vypomáhají a udržují svou etnicitu (Ibid: 26).

Další pohled na etnikum přináší Václav Hubinger, který upozorňuje na problematiku ztotožňování etnika s národností. Podle něho je na jednu stranu národnost určována etnickou příslušností, ale samotnou etnicitu již nemůžeme ztotožňovat s národem, protože příslušnost k národu nám nic nevyovídá o etnicitě (Hubinger 1988: 45). Proti němu stojí tvrzení Panikose Panayie (2000), podle kterého jsou tyto dva pojmy ekvivalentní. Etnikum i národ vidí jako skupinu lidí, kteří sdílí určité charakteristiky. Tento autor danou problematiku definování národnosti a etnicity vysvětluje na skupině

emigrantů. Podle něho je právě soudržnost emigrantů mezi sebou jedním z hlavních faktorů, který napomáhá udržení jejich etnicity v kontextu nového státu. Emigranti často mají své společenství a uzavírají manželství mezi sebou. To vede k tomu, že i nadále jsou v jejich skupině udržovány jejich původní etnické hodnoty, které následně díky těmto endogenním sňatkům udržují v povědomí tím, že je předávají i dalším generacím, již narozeným v nové oblasti. Panayi poukazuje také na to, že etnicita je důležitá zejména v případě nových kontextů, jako je právě emigrace a nová kultura. V těchto nových situacích je etnicita i národnost nejvýrazněji patrná, díky odlišnému postoji těchto skupin, jazyku či náboženství (Panayi 2000: 105). Etnickou a národnostní identitou u emigrantů se zabýval také kolektiv autorů pod vedením Jeana Phinneyho. Jejich výchozím předpokladem bylo, že na tyto dva koncepty je nejlepší v případě emigrantů nahlížet v rámci interakce jejich postojů a charakteristik v kontextu nové země, kde na základě nových okolností je jejich identita přetvářena. Podle těchto autorů je etnická identita emigrantů silnější, pokud se často pohybují v rámci své etnické skupiny. Proti tomu staví ale také tvrzení, že národnostní identita je oslabována v případě, pokud proces jejich asimilace probíhá jednoduše (Phinney, Horenczyk, Liebkind, Vedder 2001: 494).

3 METODOLOGICKÁ ČÁST

3.1 Kritická diskurzivní analýza

Zvolený metodologický přístup pro tuto práci je kritická diskurzivní analýza (dále jen KDA). Tento přístup vychází z kritické lingvistiky a zabývá se vztahem textu a širší sociální praxe. Začal se rozvíjet v 70. a 80. letech minulého století, ale oficiálnější rozměry získal až v roce 1991 na sympoziu, které se konalo na univerzitě v Amsterdamu a kterého se účastnili přední teoretici kritické diskurzivní analýzy, mezi něž řadíme Teuna van Dijka, Normana Fairclougha, Gunthera Kresse, Theo van Leeuwena a Ruth Wodak (Wodak 2001). V návaznosti na výše citovanou práci Wodak (1999) je zřejmé, že KDA ukazuje, jakým způsobem existující diskurzy situují příslušné aktéry do širší vztahové sítě a jak se způsoby reprezentace v kontextu existující sociální praxe prosazují. V rámci této práce se zabývám primárně tím, jaké diskurzy a jak se podílejí na vymezení identity, kterou zpravidla označujeme jako národní. Podle KDA je identita konstituovaná jak v gramatice jazyka, tak v gramatice sociální praxe a KDA v této souvislosti zajímá, jak se na preferenci určitých kategorií, které lze vztáhnout k identitě, podílí existující sociální praxe. Snaha o zdůraznění významu sociální praxe je charakteristická především pro práce Normana Fairclougha. Jeho teoretickým východiskem je koncept diskurzu, jehož vymezení přejímá od Michela Foucaulta.

Michel Foucault diskurz vymezuje jako určitou formu vědění. Diskurz se vždy podílí na určení formy vědění, stejně tak vymezuje sociální subjekt a jeho identitu. Podílí na definování sociálních vztahů a způsobech, jak přemýšlíme o sobě a o druhých. Podle Foucaulta je diskurz, *énonce*, jakousi výpovědí. Je to v podstatě způsob prezentace či vypovídání o nějakém objektu zájmu, který je proměnlivý v čase a vyznačuje se pravidly, která diskurz vymezují. Konkrétně definuje čtyři druhy pravidel, která jsou určující pro vymezení diskurzu – pravidla pro formování objektu, artikulačních

modalit, pojmů a strategií (Foucault 2002). Foucault v podstatě tvrdí, že diskurz je forma reprezentace, která není stabilní, ale je proměnlivá v čase a v kontextu. Podle Fairclougha toto vymezení diskurzu je přínosné především v tom, že nám umožňuje pochopit formování určitých způsobů reprezentace, které se podílí na vymezování sociálních vztahů a identit a obecně konstruuje realitu v nejširším smyslu slova (Fairclough 1992: 64). To, co je v případě Fairclougha podstatné, je, že jakékoliv události, včetně aktérských promluv, může být rozuměno jako textu, který je situovaný v určité sociální praxi a jehož význam je zprostředkován určitým diskurzem (Fairclough 1992: 55–61).

V případě textu zdůrazňuje Fairclough rovinu produkce a interpretace. Text jako takový je vždy produkován v sociálním kontextu a následně je někým v určité sociální situaci interpretován. V tomto směru Fairclough zavádí termín *members' resources*.⁴ Produkce a následná interpretace textu není podle Fairclougha vlastností textu, ale jsou výsledkem aktérské zkušenosti, očekávání a předpokladů, které tvoří obsah *members' resources*. *Members' resources* popisuje Fairclough doslova jako „spojení“ mezi textem a významem. Spojení spatřuje v tom, že jedinec na základě svých *members' resources* udává textu nějaký význam a někdo jiný na základě svých vědomostí text interpretuje. Význam textu je dán způsobem čtenářovy interpretace, v jejímž rámci dochází ke spojení *members' resources* s příslušným „common sense“⁵ (Fairclough 1989: 78). Takové způsoby interpretace se odehrávají (jsou situované) v určitém kontextu a v perspektivě určité ideologie, prostřednictvím které je daný text, či určitá sociální situace interpretována. Význam textu je tedy výsledkem dialektického vztahu mezi interpretovými *members' resources* a existujícím ideologickým kontextem.

⁴ Termín *members' resources* můžeme volně v kontextu Faircloughova vysvětlení přeložit do češtiny jako vědomostní zdroje aktérů. V případě této práce ale budu používat jeho původní termín *members' resources*.

⁵ *Common sense* v tomto případě není uvažován jako „zdravý rozum“, ale spíše zjevný význam, všeobecně akceptovatelný určitou skupinou obyvatel, třídou, genderem, nebo skupinou pohybující se v určitém diskurzivním prostředí.

Podle Fairclougha je dále význam, jaký textu či sociální praxi udáváme, ovlivňován znalostí jazyka a aktérskou reprezentací sociálního světa. Dále závisí na hodnotách, názorech a předpokladech (Fairclough 1992: 24). Takto vymezené members' resources dal Fairclough do souvislosti jak s věděním (Fairclough 1989), tak zdůraznil jejich význam v interpretačním procesu (Fairclough 1992). Bez těchto members' resources by nemohl být text a ani sociální situace produkován a ani interpretován (Fairclough 1992: 72).

U emigrantů v případě proměny jejich identity v kontextu migrace jsou tyto members' resources podstatné. Jsou interpretačním zdrojem předešlých a aktuálních zkušeností, které přispívají k vnímání vlastní identity. V této souvislosti aktéři výzkumu ve svých interpretacích nejsou jen diskursivním subjektem v určitých diskurzivních procesech, ale jsou rovněž sociálními aktéry, kteří se vyznačují určitou zkušeností, již následně uplatňují při interpretaci určitých textů, tedy při interpretaci průběhu jak vlastní emigrace, tak emigrace druhých, se kterými se v Austrálii setkávají (srov. Fairclough 1992).

Tento předpoklad lze plně využít v případě analýzy biografických rozhovorů. V rámci svého vyprávění aktér představuje různé příběhy, které se vyznačují určitými reprezentačními formami, vyjádřenými dostupnými kategoriemi. V tomto případě se jedná o kategorie Čech nebo Australan. Jelikož můžeme vyprávět různé příběhy, můžeme také představovat různé podoby našeho „já“. Mnohačetná konceptualizace našeho já je závislá na širším kontextu (Benwell, Stokoe 2006: 130–137) a podílí se tak na utváření zmíněných members' resources. Jejich zprostředkování nám umožňuje zohlednit význam historické lokace, institucionální struktury a samotných sociálních interakcí a jsou pro zamýšlenou analýzu podstatné. Podle Deborah Shiffin vyprávění příběhu představuje autoportrét, který je vždy budován na základě jazyka, jehož prostřednictvím lidé objevují vlastní

(a někdy poněkud idealizované) pohledy na sebe sama, zařazují se do určité sociální struktury a při popisu jejich pozice volí určité kategorie (Shiffin 2007).

Tyto kategorie nejsou jednoznačné, ale vyznačují se určitým významovým rozsahem, který je vymezen ideologicky. Při konceptualizaci ideologie čerpá Fairclough z prací Johna Thompsona, Louise Althussera a Antonia Gramsciho. Ideologie jsou podle něho konstrukce praxí, které usilují o nastolení hegemonie. Ideologie se snaží o proniknutí do všech sfér sociálního života a naturalizovat existující formy sociální praxe (např. tím, že o některých způsobech chování hovoříme jako o normálních či přirozených). V podstatě můžeme říci, že využívání určité ideologie v jistých situacích je legitimizačním procesem stanovujícím hranice mezi normalitou a abnormalitou. (Fairclough 1992: 86–91).

V případě této práce jsou výchozími „texty“ rozhovory se skupinou emigrantů. Tyto rozhovory vznikaly v určitém ideologickém kontextu a zároveň reprezentují nějakou sociální praxi. Mým primárním záměrem je zaměřit se na otázku proměny národnostní identity v kontextu emigrace. Jak se dotyční aktéři identifikují v kontextu své skupiny, rodiny a také širší sociální praxe a jakým způsobem dochází k proměně této identifikace.

3.2 Metoda sběru dat a analýza dat

Rozhovory pro tento výzkum vznikly v měsících červenci a srpnu roku 2010 na území Austrálie. Jelikož se zajímám téměř o celý život informátorů, metodou sběru dat byly narativní rozhovory. Tento typ rozhovoru dává prostor k volnému vyprávění a používá se zejména v biografických, ale také v etnografických výzkumech, ve kterých se zabýváme životem participantů. První rozhovor vznikl poměrně spontánně a byl předlohou pro následující. Ostatní rozhovory jsem směřovala na témata, která se jevila jako zajímavá z prvního, pilotního. Následně jsem se k participantům, se kterými jsem prováděla první rozhovory, vracela, jelikož se v dalších rozhovorech začala

projevovat témata, která byla v prvním opomenuta, a zajímal mě také názor těchto lidí na ně. Rozhovory ve všech případech probíhaly u participantů doma. Jednotlivá interview byla různě dlouhá. Některá probíhala několik minut, některá kolem hodiny. Nejdelší rozhovor trval dvě hodiny.

Zajímala jsem se o jejich život krátce před emigrací, důvody emigrace, samotný útěk z republiky, začlenění se do nového „domova“, vyrovnání se s otázkou emigrace, opuštění rodiny a jejich nový život. Velmi důležitým tématem byla otázka, jak oni sami interpretují svou národnostní identitu a zda považují sebe sama spíše za Čechy, nebo za Australany a co přispívá k přetváření jejich identity. Další témata rozhovorů byla zaměřena na jejich postoj vůči imigrantům, a jak je vnímají jako noví obyvatelé. Některé rozhovory byly nahrávány na diktafon v mp3 přehrávači, některé pouze zaznamenávány pomocí poznámek na papír.

Během analýzy se vynořily nové skutečnosti, na které jsem se potřebovala doptat. V těchto případech jsem se s většinou participantů spojila pomocí e-mailu nebo Skype. Rozhovory byly následně přepsány do tabulkového editoru Microsoft Office Excel 2010 i s poznámkami, které jsem si během výzkumu dělala. Během analýzy jsem následně hledala podobnosti a rozdíly mezi jednotlivými interview, a jak případné podobnosti nebo souvislosti souvisí se širší sociální praxí. V rámci analýzy kombinuji přístup takzvané tématické analýzy s kritickou diskurzivní analýzou. Tématická analýza je založena na principu odhalování témat, která se objevují v datech (Ezzy 2002: 87–88). Následně tato jednotlivá témata shrnuji a snažím se o zmapování změn na úrovni members' resources a jejich souvislost s aktuální sociální praxí.

3.3 Etika

V představovaném výzkumu jsem postupovala podle etického kodexu ISA.⁶ Z etického hlediska musí výzkum splňovat několik důležitých bodů. Informátoři byli informováni o mém záměru věnovat se jejich problematice v diplomové práci. S celým průběhem byli před rozhovory seznámeni. Byli ujištěni, že ve výzkumu budou vystupovat zcela anonymně a jimi poskytnutý rozhovor nebude předáván třetí straně a že veškeré údaje, které by mohly vést k jejich identifikaci, budou upraveny. Následně byli informováni o možnosti získání předkládané práce, pokud by měli zájem. Před rozhovorem jim byl předložen také informovaný souhlas (viz příloha č. 1), ve kterém bylo vše ještě jednou vysvětleno. Participanti také byli informováni o vhodnosti nahrávání si rozhovoru, a poté jim byla položena otázka týkající se jejich souhlasu se samotným nahráváním. Nahrávání povolili jen někteří participanti.

⁶Zdroj: http://www.isa-sociology.org/about/isa_code_of_ethics.htm

4 ANALYTICKÁ ČÁST

4.1 Vývoj emigrace do Austrálie

V jednotlivých analyzovaných příbězích participantů výzkumu je důležité zohlednění kontextu sociální praxe, ve které se ocitli po emigraci. Tento sociální kontext má dle premis diskurzivní analýzy následně velmi výrazný vliv na celkový život představovaných emigrantů. Z toho důvodu nejprve stručně nastíním migrační politiku Austrálie po druhé světové válce a posléze se zaměřím na analýzu rozhovorů. Jednotlivé příběhy jsou rozděleny do tematických bloků, které přibližují důvody emigrace, vznik sociálních sítí mezi emigranty, vymezení vlastní identity a své postavení vůči současným imigrantům.

Po druhé světové válce dochází celosvětově k proměně charakteru migrace. Dochází k masovému stěhování jedinců do západní Evropy, Severní Ameriky a Austrálie. Celkově můžeme definovat tři stěžejní typy migrace. Mezi první se řadí pohyb dělníků z evropských periferií do západní Evropy, takzvaný „Guestworker“ systém. Druhým typem jsou koloniální pracovníci posílání z kolonií pracovat do kolonizujících zemí nebo naopak a posledním typem migrace je permanentní migrace do Severní Ameriky a Austrálie z Evropy, Asie a Latinské Ameriky (Castles, Miller, 1998: 67).

Austrálie do začátku druhé světové války přijímala zejména obyvatele z Velké Británie a Kanady. Po druhé světové válce dochází ale v zemích Commonwealthu k proměnám a Velká Británie přestala posílat obyvatelstvo do Austrálie. V kontextu tohoto utnutí přílivu nových obyvatel sestavil *Australian National Health and Medical Research Council* populační projekci, která poukazovala na problematiku rapidního snižování počtu obyvatel. S tím byla také spojená nízká fertilita u bílého obyvatelstva, jejíž míra se postupně přibližovala k hranici udržitelnosti populace. Tehdejší australská vláda, s prvním ministrem pro imigraci Arthurem Calwellem, navrhla

pro zachovu aktivního obyvatelstva v Austrálii na základě populačních projekcí proimigrační politiku (McDonald 2003: 560). Australská vláda věřila, že se jejich populace musí kvůli ekonomickým a strategickým důvodům rozšiřovat, zejména o bílé obyvatelstvo. Usilovali o celkovou změnu své společnosti a věřili, že právě masivní příchod bílých obyvatel z Evropy pomůže zemi více přiblížit západním ideálům tehdejší doby. Z toho důvodu se v 50. letech emigrantská politika Austrálie otevřela jedincům pocházejícím z pobaltské oblasti, Československa, Itálie, balkánských zemí, Řecka a Malty (Castels, Miller 1998: 185). Australská vláda zprvu tyto emigranty potřebovala mimo jiné na dělnické práce na velkých projektech, kterými byly například velké přehradny či práce v těžce dostupných terénech v středoaustralské oblasti (Carter 2006: 321–324). V rámci této proemigrantské politiky byl nastaven koncept „New Australians“. Předmětem tohoto konceptu bylo co nejvíce usnadnit asimilaci nových obyvatel do společnosti. „New Australians“ měli být podle nastavené politiky zejména rasově akceptovatelní a hlavně museli být antikomunisticky zaměřeni (Castels, Miller 1998: 75–76; 188; McDonald 2003: 560). Nově příchozí byli zprvu ubytováni v utečeneckých táborech, kde dostávali jídlo a učili se základy jazyka. Tyto tábory měly napomoci procesu adaptace do nového domova. Imigranti pracovali na nekvalifikovaných pracovních pozicích po dobu dvou let. Muži nejčastěji pracovali na odlehlých farmách, popřípadě renovovali silnice po celém území. Ženy pracovaly většinou v pohostinství či ve službách. V těchto případech se stávalo, že kvalifikované pracovní síly (např. lékaři) byly v nové zemi považovány za nekvalifikované a musely pracovat např. ve stavebnictví. Pokud se tito lidé chtěli věnovat své původní profesi, museli daný obor v nové zemi opět vystudovat. Tato politika, která je označována jako politika „Bílé Austrálie“, skončila v roce 1966. Během 70. let začala vláda finančně podporovat stávající migranty, aby jim pomohla k získání dobrých životních podmínek.⁷

⁷ Zdroj: www.liswa.wa.gov.au/wepon/settlement/html/new_australians.html

4.2 Paní Anna

Paní Anna⁸ byla již vdaná, když emigrovala do Austrálie. Participantka zdůvodňuje odchod problémy v rodině, ale nehovoří o své vlastní zkušenosti. Jako důvod emigrace uvádí zejména problémy s komunistickým režimem jejího manžela. V rozhovoru zdůrazňuje vliv svého okolí na rozhodnutí opustit zemi. To je patrné v citaci, kdy popisuje rodinného kamaráda, který již v emigraci byl a který jim pomáhal s prvotními problémy, s nimiž se mohli v emigraci setkat.

„Manžel měl problémy s komunisty, jeho táta byl proti nim, Miru vyhodili kvůli tomu ze školy, pořád nás hlídali. Když jsme se vzali, tak začali hlídat i mojí rodinu, jako myslím mé rodiče. Nebylo to nic příjemného. Míra měl kamaráda, který už tady žil od padesátého roku. Od toho měl Míra zjištěno, jak a kdy je nejlepší jít a hlavně nám tu zajistil práci a bydlení.“

Z výše uvedené citace je také patrné, že představovaná paní Anna klade důraz na sociální sítě mezi jedinci. Tyto nové sociální sítě, které se zde mezi emigranty utváří, pro ně představují něco jako novou rodinu, ve které si vypomáhají, jak dokazuje níže uvedený úryvek z rozhovoru. Informátorka poukázala na důležitost Českého domu⁹, který můžeme interpretovat jako jakéhosi prostředníka k utváření sítí a zejména pomoc při samotné asimilaci imigrantů do nové společnosti.

„A pak jsme se se všema potkali v Českém domě. Začali jsme se s nima stýkat, potom jsme měli děti, které byly podobně staré, tak si spolu hrály, jezdili jsme spolu na dovolené. Oni nám utvořili takovou tu rodinu potom. Vzájemně jsme si nahrazovali našim dětem strýčky a tetičky.“

⁸ Stručné charakteristiky všech informátorů viz. příloha č. 2

⁹ Jako Český dům participanti charakterizovali instituci, ve které se emigranti z Československa scházejí a mají zde např. tematické večery české kultury. V minulosti tato instituce pomáhala emigrantům v asimilaci, v současnosti spíše slouží k připomínání jejich původní kultury.

Představovaná participantka uvádí jako největší problém sžití se s novou situací emigrace zejména jakýsi sestup po společenském žebříčku, který byl zapříčiněn imigrační politikou té doby. Australská vláda v té době byla velmi otevřena emigraci, jak bylo popsáno již dříve, ale imigranti museli podepsat s vládou kontrakt na dobu dvou let. Tato smlouva zavazovala emigranty k jakékoliv práci na různých místech dle potřeby úřadů. Paní Anna své postavení po emigraci vymezuje jako pád z dobrého postavení na úplné dno. V jejím případě emigrace není hodnocena jako kvalitativní posun životní úrovně a v této souvislosti zdůrazňuje význam udržování kontaktů s jejími rodiči, kteří ji v počátcích emigrace finančně podporovali.

„U nás jsem dělala na docela dobré pozici, v kanceláři, tady jsem musela pracovat jako ošetřovatelka v nemocnici. Ale ne jako sestra, to bylo umývání starých lidí, uklízení, říkalo se tomu ošetřovatelka. Učila jsem se do toho anglicky, nebyla jsem nic tady. Rodiče byli doma, a posílali nám sem peníze, do začátku. Něco jsme tu měli, ale pořád jsme něco potřebovali zařizovat a platit.“

Participantka svou identitu definuje jako Češka žijící v emigraci. Vymezuje se jak prostřednictvím jazyka, který používá nejčastěji, tak prostřednictvím rodiny – manžel je rovněž Čech. Její vymezení identity je také patrné v samotném užívání českého jazyka. Pokud hovoří o zemi původu, užívá označení „u nás“, kdežto o nové zemi hovoří jako o „tady“. Poměrně ostře se vymezuje vůči konceptu New Australian, který vznikl v 50. letech. Tento pojem je podle této informátorky nevhodný pro nově příchozí, jelikož Australian, jsou lidé narození v Austrálii, tou se ona necítí. Svou identitu vymezuje také místem narození a tradicemi, které udržuje.

„Jsem česká emigrantka, která žije v Austrálii. A možná pořád víc Češka. Doma mluvíme česky, to jiní Češi tady třeba ne, ty se vyloženě sžili a přijali jazyk, angličtina je pro ně první a čeština je jako cizí jazyk, který se učili dřív. To já ne, s Mírou jsem celý život doma mluvili česky, a naši dceru jsem také učili česky. Ale nejen mluvit, doma jsem ji učila i psát celkově gramatiku českého jazyka, číst v češtině. Já nejsem New Australian, já jsem se narodila jako Češka, a to že žiji jinde, na tom nic nezmění.“

Jsem Češka, která nežije v Čechách. Mluvím česky, myslím česky a vánoční dárky nám nosí Ježíšek.“

Jako hlavní tradici, kterou stále udržuje a pomocí které se také identifikuje jako Češka, uvádí Vánoce. Jelikož Vánoce jako takové jsou v australském podání diametrálně odlišné, vymezuje se participantka vůči ostatním jako Češka udržováním českých tradic tohoto svátku. Jako největší problém uvádí zejména období, ve kterém probíhají v obou zemích. Sníh, štedrovečerní večeře a půlnoční mše pro ni znamenají pocit domova, který v případě vánočních svátků v Austrálii nemůže prožít.

„Štědrý večer je Štědrý večer, jen ten kapr není, ale já ho nikdy neměla moc ráda, tasmánský losos je lepší. Jednou jsme si udělali Vánoce v zimě, v june. Napadlo tady ten rok hodně sněhu, na místní poměry, tak jsme si udělali české Vánoce. Byli jsme trochu crazy, ale mě to udělalo velkou radost. Dcera z toho byla trochu out of order. Nechápala, proč to děláme, ona jak tam nikdy nežila, tak jí to ty pravé Vánoce nepřipomínalo. Pro ní to jsou beach párty v plavkách a Santa hat. To ale pro mě Češku nejsou Vánoce, to není Ježíšek. Já každý Štědrý večer závidím lidem v Čechách, tu cestu sněhem na půlnoční mši.“

Naproti tomu, že se vymezuje jako Češka a sní o českých Vánocích, se ale poměrně překvapivě vymezuje vůči současnému Česku. Informátorka se ztotožňuje s českou národní identitou, ale již se neztotožňuje se současným společenským děním v zemi jejího původu. Zemi nikdy nenavštívila. Jako důvod, proč se o svou zemi původu nezajímá, uvádí zejména jazykový problém. Poukazuje na fakt proměny jazyka, který se v posledních 50 letech podle ní proměnil natolik, že mu v podstatě vůbec nerozumí.

„Nezajímám, mě je to jedno, co se tam děje, já tam nežiju. Je to můj domov, ale nežiji tam. (...)Tady bývají každou nedělu zprávy z Čech, ale viděla jsem je jen párkrát. Já jim moc nerozumím. Jazyk se mění, já používám jen to, co se používalo v 50. letech.“

Celkem výrazně je v textu vidět proměna imigrační politiky v Austrálii od doby, kdy do země přišla ona, až po současnost. Současná politika je spíše protiemigrantská oproti otevřené společnosti, kterou byla v 50. letech minulého století. Paní Anna se vymezuje vůči současným imigrantům zejména prací. Rozdíl mezi my (migranty v 50. letech) a oni (migranty v současnosti) vysvětluje prací pro australskou společnost.

„Je to hlavně kvůli těm Indům, Indonésanům a všem tam shora. To je děsná pakáž, nelegálně sem připlujů, někteří přiletí, a dejte peníze, pracovat to nechce, kradou, a pak tady imigrační šikanuje všechny slušný lidi, ale jen kvůli nim. Taky jsme sem emigrovali, ale to byla jiná doba, emigrovalo sem hodně lidí, a pracovali jsme taky.“

4.3 Pan František T.

Jako důvod emigrace uvádí tento participant zejména komunistický režim, který byl v republice nastolen. Jako další důvod popisuje tento muž zejména touhu po svobodě, stejně jako ostatní participant. Podle jeho slov byl v té době svobodný život sen, který zastínil i život s jeho rodinou.

„Nechtěl jsem žít v zemi, kde se člověk bojí jít na záchod. Nedovedl jsem si představit, že bych tam měl založit rodinu a žít ve strachu. Byl jsem rád, že jsem utekl. Sice jsem opustil domov, ale I had to. Co by nás tam čekalo asi za budoucnost?“

Emigrace je proces, který jedinci vezme určitou část jeho původního života, ale zároveň mu přinese něco nového. Jako pozitivum, které mu emigrace přinesla, jmenuje zejména novou rodinu, kterou si utvořil z ostatních emigrantů z Čech, se kterými se stýkal. Naproti tomu uvádí, že kvůli komunistickému režimu v bývalém Československu přišel o bratra. Jeho bratr byl sankcionován a pronásledován režimem za to, že měl v blízké rodině emigranta. Komunistický režim ho tedy kategorizoval jako problémového a tím způsobil zpřetrhání vazeb mezi tímto mužem a jeho rodinou, která zůstala doma.

„Určitě mi dala to, že jsem se naučil světový jazyk. Novou rodinu, nové možnosti. Vzala mi bratra. Můj bratr mi nikdy neodpustil, že jsem utekl. Cokoli jsem mu poslal, mi poslal zpátky, nechtěl se se mnou bavit. (...)Ten mi zazlíval, že kvůli mně měl v Čechách problémy, že měl bratra emigranta.“

Jako podmínky důležité pro asimilaci uvádí tento participant zejména naučit se jazyk a prosadit se v pracovním životě. Jako jeden z mála participantů tohoto výzkumu se pan František T. stihl vyučit ještě před opuštěním země původu. To, že se vyučil ještě před odjezdem, mu umožnilo ve svém řemesle pokračovat i nadále v novém domově. Tuto možnost uvádí jako jakýsi most mezi původním životem a životem v emigraci.

„Když jsem si odpracoval formal, tak jsem se chytil v tom, co jsem se vyučil u nás. Já byl vyučený klempíř a k tomu jsem se tady dostal. Byl jsem rád, že jsem to dělal, to mě bavilo. A nějak mi to spojovalo s mládím.“

Dále vymezuje svou asimilaci také prostřednictvím jazyka. Ten byl podle něho nejtěžší, a nejdůležitější částí samotného sžití se s novou situací. Jako velké plus k tomu, že umí anglicky, uvádí zejména partnerský vztah s další cizinkou, se kterou měli angličtinu jako společný jazyk. Jazykem také vymezuje své postavení v zemi původu a v jeho novém domově. Podle tohoto participanta po tolika letech v emigraci a zejména kvůli proměnám jazyka neumí pořádně česky, ale zároveň, jelikož neabsolvoval australské školy a jazyk se učil takříkajíc „životem“, neumí pořádně ani anglicky. Dalo by se říci, že jeho members' resources podmíněné především jazykovou znalostí ho vyčleňují z obou zmíněných oblastí jako právoplatného člena. A tím se dá také spojit problém vymezení se jako emigranta a neztotožnění se ani po 60 letech s identitou Australana.

„Kdybych nemluvil s rodinou česky, tak už to vůbec neumím, pokaždé se mi sestra směje, že mám ve vánočních kartách hrubé chyby. Ale to máme asi všichni. Jsme tady takoví hlupáčci, co neumí pořádně česky a ani anglicky. Já mám problém s anglickou gramatikou. Ne v běžné mluvě, ale ve psaní.“

Pan František T. svou identitu vymezuje prostřednictvím své ženy, kterou je také emigrantka, původem z Německa. Označuje se jako emigrant. Přiklání se i k označení New Australian, ale spojuje ho s identitou emigranta. Australskou identitu vymezuje pomocí stejných kritérií, podle kterých definuje českou. Tato problematika je ukázána v níže uvedené citaci týkající se jeho adoptovaného syna. Ten je podle něho Australanem, ale nejen ve vztahu k místu narození, ale také k národnosti biologických rodičů, kteří byli podle nich Australané. Australskou identitu syna tedy vymezuje skrze jeho geny.

„Jsem emigrant. Nejsem ani jedno, Čechem už být po šedesáti letech nemůžu, a Australanem jsem se nenarodil. Tady nám říkali New Australians, takže jsem vlastně New Australian. Pete, ten je Australan. On je adoptovaný, má australské geny a je narozený v Austrálii.“

V jeho vymezení se vůči nově příchozím obyvatelům je patrná také ideologie původního vymezení imigračního zákona. Podle něho současní imigranti přicházejí do Austrálie zejména kvůli sociálním podmínkám, které jsou pro ně velmi příznivé. Tito emigranti nemusí pracovat tak, jako tomu bylo u emigrantů před 60 lety, kdy přišli oni. Participant je přirovnává k Aborigincům čili původnímu obyvatelstvu. Když o nich mluví, tak používá zkratku Abo's, která jak mi sdělil později jeden z participantů, je označení, které se bere jako diskriminující. Této zkratky nicméně informátor používá také pro označení příchozích imigrantů z Indie a Indonésie, které zároveň označuje jako „*Bloody Indies*“. Tato pejorativní označení odpovídají určitým kategoriím, které se primárně vztahovaly k původnímu obyvatelstvu. Tato kategorie má nějaký významový rozsah, který v současnosti obyvatelstvo Austrálie aplikují na současné přistěhovalce. Pro lepší pochopení „*Bloody Indies*“ využívá přirovnání k Romům v České republice. Zároveň používá zájmeno „vaši“ poukazující na situační kategorizaci my versus vy. Zatímco „my“ je vztahováno ke kontextu dnešní Austrálie a problémy, které v kontextu migrace Austrálie reprezentuje, obrat „vaši Romové“ slouží jako analogický příměr, který je součástí aktérových members'resources, naznačující určité vědění o tom, jakým způsobem lidé

žijící v Čechách smýšlejí o Romech a jaké problémy tito obyvatelé reprezentují.

„...asi takhle, já jsem New Australian, já jsem přišel legálně, ale oni, co sem jdou teď? To je Afrika, a to je Indie, nechtějí pracovat a ani se nijak začlenit. Jsou horší jak Abo's. Ty taky nechtějí pracovat a všechno dostávají, to je jak ti vaši cigáni, ty taky nemakaj a dostávají. Tady je to podobně, ještě horší. Aussie¹⁰ je snad nejvíc Welfare state..... To stejný ti Bloody Indies teď. Přijdou, všechno dostanou a nic nemusí, jen natahují ruce. Z našich daní.“

4.4 Pan Lad'a

Pan Lad'a emigroval společně s většinou participantů. Emigraci vysvětluje jako jedinou možnou věc, aby mohl svobodně žít. Participant napomáhal jiným obyvatelům přecházet přes hranice, což komunistický režim nepovoloval. Pokud by byl při této činnosti chycen, čekalo by ho uvěznění. V době emigrace mu bylo 16 let, neměl dokončené vzdělání a podle jeho slov úplně nedomyslel, co jeho útěk bude znamenat pro rodinu, kterou tam nechal. Sám uvádí, že toto mu došlo až po letech, když byl s těmito informacemi konfrontován v přímé interakci se svou matkou. Od emigrace s rodinou udržoval stálou komunikaci prostřednictvím dopisů, ale jak sám uvedl, v korespondenci nemohl on a ani jeho matka napsat vše.

„Byl jsem v učení, jezdil jsem do Bratislavy na prax, bylo mi 16. Já jsem se na stavbě seznámil s jedním, kterému jsem pomáhal dostávat lidi přes hranice. Jsme je vodili tak za Valticema v lese, tam to šlo. Ale jednou si pro něj přišli panáčky a já věděl, že když nezdrhnu, tak půjdu taky do vězení. Bylo mi 16, nechával jsem tam rodiče a 6 sourozenců, jeden bracha šel se mnou. Jako myslil jsem na to, co jim to udělá. Ale upřímně, vůbec mi nedošlo, že by za nima mohli chodit stbáci, že by mladší sourozenci nemohli do školy a že by vůbec udělali Vlastíkovi to, co mu udělali. Jemu bylo 8 a stbáci ho zmlátili, že doted' má problémy. To mi vůbec nenapadlo, a když mi to maminka pak po letech, co sem přiletěla, říkala, tak jsem si uvědomil, že jsem

¹⁰ Aussie je označení pro Austrálii, které občané běžně používají. Tassie je běžné užívané označení pro Tasmánii.

tam nechal rodinu, které jsem ublížil. Jinak jsem to bral jen tak, že tam prostě zůstala máma a táta.“

Vliv určité ideologie je také patrný v otázce zvolení si cílové země. Tento informátor neuvedl Austrálii jako cílovou zemi z důvodu teplého počasí nebo vzdálenosti. Jako důvod, proč si nevybral Ameriku nebo Kanadu, uvádí povinnost vojenské služby v těchto zemích. Rozhodování se o cílové zemi se tedy dá vysvětlit na základě imigrační politiky nabízených států. Všechny tři země byly v té době emigrantům nabízeny, ale předpokládaná „svoboda“ v Austrálii pro ně byla důležitým rozhodovacím faktorem.

„... jestli chceme do Kanady, Ameriky nebo Austrálie. V Americe bysme museli na vojnu a pak do války, tam šel můj kamarád ze školy, jsme se spolu potkali v tom lágru. Za pár let jsem se doslechl, že padl ve Vietnamu. A v Kanadě je moc zima.“

Informátor popisuje jako důležitý prvek asimilace do nové společnosti také problematiku místa bydliště. Podle něho byla asimilace jednodušší, pokud bydleli v oblasti, kde bylo více emigrantů, než v oblasti, kde bydlelo hlavně původní obyvatelstvo. To ukazuje na své zkušenosti, kdy se on i se svou ženou nastěhoval do čtvrti, kde bydleli zejména emigranti. To kombinuje s příkladem pana Ludvíka, který měl problémy v jiném městě, kde byli imigranti podle jeho slov jako naplavenina.

„...Nastěhovali jsme se do téhle čtvrti, kde jsou skoro všichni emigranti. To Ludva to měl horší, ty v Richmondu byli za naplavenou špínu, a to měli svůj business.“

I v tomto případě je velmi patrný vznik pevných sítí mezi emigranty. Skupinu emigrantů - kamarádů, se kterými přišel do země, považuje za nejbližší rodinu a označuje je jako jakousi podporu a ochranu svého života. Celou skupinu označuje za bratry, ačkoli pouze jeden z nich je jeho biologickým bratrem. Celá skupina spolu slaví určitá výročí. Jako poslední velké setkání uvádí například společnou oslavu 60 let v Austrálii.

„Ale všichni, co jsme šli, jsme vlastně bráchové. V počátcích byli oni moje rodina. Oni tu byli ta support a security for my life here. Málokdy se už sejdeme všici najednou. To bylo loni, jsme se sešli na Tassie, když jsme slavili, že tu jsme už 60 let.“

Svou identitu vymezuje jako emigrant. Spojuje ji s jazykem, podle něho český jazyk udržuje pouze díky telefonickým rozhovorům s rodinou v Čechách. Sám uvádí, že má v současnosti problémy s novou češtinou. V podstatě nerozuměl zprávám uvedených v jednom z českých deníků. Českou republiku označuje jako „doma“, ale jeho život je v Austrálii, jelikož tam má rodinu a přátele. Svou emigrantskou identitu také vymezuje prostřednictvím svého manželství s další emigrantkou, která původem pochází z Holandska. Vůči konceptu New Australian se také vymezuje jazykem. New Australians jsou podle něho jeho dvě dcery, které byly narozeny na území Austrálie, a angličtina je již jejich rodným jazykem. Uvádí, že ani jedna nerozumí rodným jazykům svých rodičů. Když jsem se zeptala, proč dcery nejsou Australanky, ale jsou podle něho New Australien, odůvodnil to zejména tím, že mají rodiče emigranty. Lze to vysvětlit jako spojení identity Australana s biologickým vymezením, jak je patrné ve výše uvedeném rozhovoru s panem Františkem T. a zároveň jako důvod uvádí také tradice. Podle tohoto informátora mají jeho dcery naučené tradice pocházející z Holandska a také z Česka, a tím se odlišují od mainstreamového obyvatelstva, a proto je označuje jako New Australian.

„Jsem emigrant. Mám doma v Čechách, a když jsem tam byl jak v 1992, tak v 1996, tak mi tam bylo dobře, ale taky jsem se už těšil sem. Mám tu děti, vnoučata, domov. A život, jsem tady prožil většinu života, jsem tu 50 let. To jsme slavili loni, 60 let v Austrálii. Já kdybych nevolal pořád do Čech, tak já bych i ten jazyk měl problém. Ted' jsem si četl noviny, co jsi dovezla, a já tam měl problém rozumět, ten jazyk se změnil. I ty mluvíš jinak, proto ti někdy nerozumím...To jsou spíš Tess s Bonnie (dcery) Já i Kate jsme emigranti. Vem si, že holky ani jedna nemluví nějakým našim mateřským jazykem. Ony neumí holandsky a ani česky. Mluví sice anglicky, ale nějaké zvyky, co jsme si přivezli z Evropy, jsme je naučili. Ony pečou naše perníčky a linecké

na Vánoce. Dlouho jsme si nedávali dárky na Boxing day, ale na Štědrý den večer po kaprovi..“

I v případě tohoto emigranta se projevuje poměrně negativní pohled na současnou otázku imigrace do země. Je zde patrný vliv ideologie vlády, která se v současné době staví proti imigrantům z Indonésie, Indie a Afriky. Dokonce sám informátor je označuje jako „*bloody foreigners*“, což bylo hanlivé označení, které používali Australané v 50. letech vůči nim samotným. Tuto kategorizaci aktér internalizoval, a ačkoliv se sám považuje za emigranta, aplikuje je na všechny imigranty, kteří proudí do Austrálie v současné době. I v tomto případě se tato kategorie, která v době jeho příchodu označovala imigranty, stala součástí jeho members' resources. Pomocí toho ji participant, ačkoli se nadále označuje jako emigrant, používá vůči současným imigrantům do země. Hranici mezi nimi a současnými imigranty právě z těchto zemí vymezuje pomocí pracovního poměru. Současná imigrační politika nenařizuje imigrantům dvouletý pracovní kontrakt podle potřeb státu. Dalším důležitým vymezením mezi „my“ a „oni“ udává zejména problematiku dávek, které současní přistěhovalci dostávají. Přirovnává je k problematice Aboriginců, pro jejichž označení také používá diskriminační označení Abo's. Své postavení vůči nim vymezuje právě nepobíráním dávek a naopak přispíváním do rozpočtu placením daní ještě v době, kdy pracoval.

„Ale já tu pracoval, pak tu platil daně, já dělal pro tenhle stát, to oni ne, oni jen využívají. Oni chodí a berou. To jsou horší jak Abo, každej Abo má zadarmo školu a ve škole jídlo, oni totiž nemůžou pracovat normálně, mají peněz víc jak my, ale všechno dostanou. Ale tihle bloody foreigners, ti dostávají ty flats, pak dávky, pak poukázky na jídlo (...) ty by měli dělat ty dollars work, ale to taky nedělají.“

4.5 Pan Ludvík

Tento participant emigroval také společně s kamarády. Jeho otec byl převaděčem a plánoval emigraci pro celou rodinu. Pan Ludvík odešel

s kamarády dříve, než šli jeho rodiče. S rodiči se měl setkat v utečeneckém táboře ve Vídni. Jeho rodině se ale zemi nepodařilo bezpečně opustit a tento participant nakonec emigroval jako jediný z rodiny. Stejně jako ostatní informátoři, ani on nikdy neuvažoval o návratu do vlasti po revoluci. Ve spojení s tím, že i jeho žena je Češka a obě jejich děti mluví dokonale česky, dokonce lépe, než někteří z emigrantů, je poměrně překvapivé, že uvádí Austrálii jako domov. Česká republika je sice „doma“, ale vzhledem k okolnostem odchodu a režimu do počátku 90. let Česko nepovažuje za zemi, kde by chtěl trávit další část svého života.

„K tomu já přišel, jak se říká, jako slepý k houslím. Můj tata pomáhal převádět do Rakouska. A pak už se bál, že ho zavřou, tak rozhodl, že půjdeme celá rodina za hranice. Jednou jsem takhle seděl s klukama a probírali jsme, jak to doma stojí za bačkoru, a říkal jsem jim, že my půjdeme pryč. Pak přišel Laďa s tím, že on jde už večír, protože jinak ho čeká docela problém. To já byl ještě mladý a blbý, jak se říká, a řekl jsem, že půjdu s nima. Se všema kamarádama. Doma sem řekl tátovi, že jdu napřed, on mi dal rady, kudy jít a kde se setkáme, tak jsem takhle utekl k klukama dřív. Táta s mámou a se sestrou měli jít týden po nás. Ale asi to byl osud, a táta když převáděl pár dní předtím, než měli jít, tak ho chytili a zavřeli ho. Maminka se sestrou zůstaly samy doma. Takže já, mladý kluk, šel dřív, abych byl s kamarádama, a nakonec mi ti kamarádi museli nahradit celou rodinu, která měla jít se mnou. Tam byl problém i v tom, že já toho sebou moc neměl, táta mi dal nějaké peníze, ale jen tak, než dorazí oni, abych měl.“

„...To už ne, rodinu jsem měl tady, kluci už v té době měli svoje rodiny, a ty by nemohly do Čech a ani nechtěly. Začal jsem častěji navštěvovat moji sestru, ale neuvažoval jsem nad tím, že bych tam zůstal. Přeci jenom, tady mi je už teď líp, já jsem tady doma, i když Čechám říkám doma, doma se tam necítím. Žil jsem tam jen 16 let, tady žiju už 62 let.“

Sít' emigrantů, se kterými přišel a se kterými se schází, označuje jako berličku pro život. Podle jeho slov by bylo mnohem těžší se s životem v emigraci vyrovnat. Takto si mezi sebou vypomáhali, a pokud navazovali další kontakty, často to byli další čeští emigranti. Jako důležitý zdroj pro jejich

sociální kapitál¹¹ uvádí všichni Český dům v Hobartu, ve kterém se odehrávají tradiční české večery a tito emigranti se tam schází. Podle informátora se ve skupině emigrantů stírají veškeré nerovnosti na základě socioekonomického statusu. Všichni jsou emigranty. Jako zlomovou situaci, která napomohla jeho asimilaci do nové společnosti, uvádí získání práce, která ho bavila a ve které se doma učil. Pomocí svého sociálního kapitálu, který se postuloval pomocí výše uvedeného Českého domu, získal práci automechanika u dalšího emigranta, který přišel do Austrálie s celou svojí rodinou a založil si vlastní autoopravnu a pana Ludvíka u sebe zaměstnal. Podle jeho slov nápadu s vlastní autoopravnou nedával moc nadějí, jelikož nevěřil, že Australani by měli zájem o opravy od emigrantů, ale nakonec se jim podařilo podnik rozběhnout, a dokonce byl velmi úspěšný, ač zpočátku měli problémy.

„Ano, to byla v začátcích taková naše berlička. Tady se najednou ztratily nějaké rozdíly bohatý chudý, všichni jsme byli emigranti a pomáhali jsme si. Nejvíc jsme si pomáhali teda my, co jsme spolu utekli, ale našli jsme tu další lidi. Aničku, s tou ses také potkala, a pak po letech i rodinu Soni.“

„Určitě, kdybych tu byl sám a plácal jsem se, tak se s tím životem tady budu sžívat mnohem hůř. Vem si, že my když jsme sem přišli, tady to byl Divoký západ. Bez flinty na sedačce jsi nemohla jet v autě nikam. Kdybych byl úplně sám, tak bych to tu ani nepřežil. Třeba jen můj další život, tím, že jsem tu byl zaběhnutý automechanik, tak mě Sonin táta poprosil, jestli bych u něho nedělal, že má peníze a že v Richmondu otevřeme autodílnu. Moc jsem mu nevěřil, Richmond bylo sice trestanecké město, ale pak to začínalo být high society. Nevím, jak se to přesně česky říká. Myslel jsem si, že k emigrantům oni chodit nebudou, a taky nechodili ze začátku. Pro místní my nebyli dost dobří, ale časem, ani nedokážu říct, jak k tomu došlo, tak se business rozjel a šlo to najednou.“

Pan Ludvík jako jeden z mála navštěvuje zemi původu pravidelně, a navštívil ji dokonce ještě za minulého režimu, jakmile měl oficiální

¹¹ Sociálním kapitálem se myslí kontakty ze sociální sítě, které mezi sebou emigranti udržují (srov. Bourdieu, Wacquant 1992: 119).

australské občanství. Od revoluce navštěvuje zemi jednou za dva roky, ale nechtěl by tam žít, vzhledem k politické situaci současnosti a ani vzhledem k minulému režimu. To, proč by nechtěl v Čechách žít, také spojuje se svými syny. Ti sice velmi dobře hovoří česky, jak jsem uvedla výše, nicméně do Čech je nic neláká. Jejich celý život je spjatý s Austrálií a označuje je jako New Australians. První generaci českých emigrantů, kteří byli již narozeni na území země a zároveň vyrostli v jejich kultuře. I v případě tohoto emigranta je patrné spojování identity a místem narození a kulturou, ve které vyrostl.

„Poprvé jsme tam byli v 70. letech. To bylo po tatínkově smrti a já už měl australské občanství, tak jsem hned jel, a pak v 85, a od revoluce jezdíme každé 2 roky. Ale už asi nepojedeme, teď uvažujeme, že pojedeme na podzim, ale necítíme se na to moc. Je to daleká cesta. (...) Je to tam neláká, byli jednou se tam podívat, odkud mají rodiče, ale jim to tam nic neříká. Pro ně to už domov není. Oni vyznávají některé tradice, které pochází z Čech, ale sami o nich moc neví. To jsou ti New Australians. Oni jsou první australská generace emigrantů, kteří z Čech utíkali kvůli komunistům. A já jsem rád, že jsou tady, v Čechách by to měli mnohem horší. S tím profilem, který by měli, by nemohli studovat, a kdo ví, co by teď z nich bylo.“

Svou identitu sice vymezuje jako Čech, ale dodává, že je Čechem žijícím v Austrálii. Na rozdíl od ostatních ji nevymezuje jako ostatní jen za pomoci jazyka, ale spíše prostřednictvím vybavení svého domu. Označuje ho za nejvíce český dům v Austrálii. Jako zajímavým detailem českého domova můžeme považovat topení. To totiž není v australských domech běžné, často mají například pouze krb v obývacím pokoji. V tomto domě, který můžeme nazvat typicky českým, bylo topení v každé místnosti a obývací pokoj byl vyzdoben tradičními moravskými prvky. K tomuto faktu také přispívá jeho celoživotní partnerství s další Češkou, se kterou doma hovoří zejména česky. Jejich synové, kteří se již narodili v Austrálii, hovoří také česky a hlavně znají kulturu země původu svých rodičů a s ní spojené tradice. Pan Ludvík jako jeden z mála z této skupiny emigrantů nemá problém s češtinou

a podle jeho slov dokáže mezi jazyky přepínat a nemusí si z jednoho do druhého překládat.

„Oficiálně jsem tu mezi ostatníma brán jako New Australian, ale já sám sebe považuji za Čecha žijícího v emigraci. Vždyť se tady podívej, to je nejmíc český dům na celé Tasmánii, tady nemáš nic vyloženě australského. Já mam i to topení v každé místnosti (smích). I naši kluci, jsou narozeni tady a oba mluví perfektně česky. Ludvík umí česky líp než váš Franta. My česky mluvíli, a dodržujeme i české tradice. Já s češtinou nemám problém, nepřekládám si to v hlavě jako ostatní.“

Stejně jako většina ostatních emigrantů z této skupiny, i pan Ludvík neustále udržoval kontakt se zemí původu. Ať se jednalo o finanční podporu matky a sestry ještě v době totality, nebo v současnosti. V průběhu času se pouze proměnila z původních dopisů přes telefonování po komunikaci po Internetu. Tu všichni z dotazovaných vyzdvihují, že jim umožňuje s rodinou komunikovat v reálném čase, a ne jako dříve vyměnit dopisy několikrát do roka. Internet považují za zdroj informací ze země původu a za prostředníka, který je opět navrací do užšího spojení s Českem. Nicméně, i přes tuto skutečnost stále za bližší rodinu považuje svou skupinu emigrantů, kteří mu v emigraci utvořili rodinu.

„Se sestrou si volám a posíláme si maily přes počítač tak jednou týdně. S ostatníma, co tam mám, je to spíš takové to zdvořilostní spojení, pošlu kartu na Vánoce a na narozeniny. Sestře ještě občas posílám dárky, peníze. Dělal jsem to celý život, tak v tom pokračuji, i když už není potřeba. Jednou jsem jí také zaplatil letenku, aby se semka přijela podívat na svoje synovce a na to, jak tu žiju. Ale to je všechno. Od smrti maminky jsem v kontaktu jen s ní. A pak mám rodinu tady. Nemyslím jen Soňu a kluky, ale myslím i kluky, Ladu, Fany. Oni jsou od té noci útěku mojí rodinou.“

4.6 Pan Ota

Trochu jiný příběh, než jsou ostatní představované, představuje pan Ota. Tento participant odešel do Austrálie až v polovině 50. let. Důvodem jeho

odchodu ale nebyly politické problémy, nebo strach z života v Čechách v bývalém režimu. Sám uvedl, že jeho otec byl ve straně a on by, dle svých slov, neměl problém vystudovat ani vysokou školu. Důvodem jeho odchodu byla zejména snaha svému otci vzdorovat. Sám uvádí, že původně chtěl otce jen vytrést a třeba se po čase vrátit, ale na život ve svobodě si velmi rychle zvykl. Zajímavým způsobem popisuje emigraci jako proces, který jedné straně může ublížit, ale druhé straně toho může hodně přinést. V případě tohoto informátora nemůžeme pozorovat vliv nějaké ideologie či nutnosti emigrace. Emigraci označuje jako mladickou nerozvážnost, která mu ale přinesla úplně nový a lepší život.

„Já jsem se stal emigrantem zcela ze své vůle. Já utekl, protože sem se nepohodl s otcem. Dnes vím, že jsem měl neuvěřitelné štěstí. Utíkal jsem z blbosti, a nakonec jsem našel štěstí. Štěstí jednoho může být tragedií jiného, ale faktem zůstává, že když se na změnu v životě budete dívat pozitivně, tak ta změna nebude bolet. Mě ta změna bolela, a moji rodinu taky, i když ty asi z jiného důvodu. Já jsem neutekl, abych unikl pronásledování, i když jsem věděl, že existovalo. Já utekl, abych unikl zraku mého otce. Zpětně mi to mrzí, ale v té době jsem byl mladý a blbý a chtěl jsem žít po svém a poznávat svět. Táta byl komunista, s režimem jsem neměl problém, byl jsem vyučený, měl jsem domluvenou dobrou práci, ale já se v roce 1956 zbláznil a utekl jsem.“

Austrálii jako cílovou zemi si vybral zejména kvůli vzdálenosti, jelikož je až na druhém konci světa. Chtěl být co nejdál od zraků svého otce a žít pouze sám za sebe. V případě tohoto účastníka je patrné nejasné vymezení důvodů své emigrace. Nejprve říká, že byl mladý a hloupý a utekl hlavně, aby byl daleko od otce, ale následně uvádí, že to byl promyšlený krok. Nejprve uvádí, že chtěl utéct z dohledu svého otce, ale v následující otázce již emigraci komentuje jako pouhé poškádlení svého otce.

„Chtěl jsem co nejdál. Do Austrálie, protože to bylo na druhém konci světa a já věděl, že tam za mnou nepojede. Opustil jsem Republiku československou až po důkladném zvážení situace. Nebylo to zase tak prvoplánové, jak to vypadá. Přemýšlel jsem nad tím, co to udělá s rodinou, ale otce jsem chtěl poškádlit.“

Já si myslel, že uteču, budu se tam pár měsíců toulat a pak se vrátím. Nevrátil jsem se a jsem rád.“

První dny v emigraci označuje jako velmi těžké, ve kterých mu pomáhaly zejména sociální sítě, které navazoval s dalšími emigranty. Na rozdíl od ostatních nijak nevyzdvihuje vliv takzvaného Českého domu. Jako prostředek pro utváření sítí mezi emigranty uvádí běžnou interakci na ulicích ve městech. I v případě tohoto příběhu je patrné označování ostatních emigrantů jako své nové rodiny, která se projevuje zejména na příkladu jejich dětí, kdy emigranti nahrazovali jejich dětem širší příbuzenstvo.

„Začátky byly těžké, i hladem jsem trpěl, ale nebyl jsem sám. Byly nás tehdy po Austrálii tisíce, a i když jsme o sebe zrovna nezakopávali, jakmile jsme slyšeli češtinu, hned jsme se k sobě hlásili. A navazovali přátelství a pomáhali si, jak to jen šlo. Nakonec to dopadlo tak, že jsme jeden druhému nahrazovali příbuzné, o které jsme všichni svým odchodem přišli. Mám mnoho přátel, kterým moje děti říkají strejda nebo teto, a já jsem pro mnohé strejda také, i když pokrevně nejsme.“

Nejhorším prvkem vedoucím k asimilaci bylo naučit se jazyk. Podle jeho slov byla angličtina největší překážkou, a i v současnosti u některých emigrantů v otázce asimilace do nové země stále je. Na život v emigraci si dle něho člověk opravdu zvykne, až když se pořádně naučí anglicky. Jako dobrá strategie pro naučení se jazyka je podle jeho slov zejména založení rodiny s Australankou. To vede také k plné asimilaci. Jak sám uvedl, pokud emigranti mluví stále česky a jsou neustále v kontaktu se svými lidmi, se kterými mluví rodným jazykem, je asimilace složitější. Představovaný pan Ota uvádí seznámení se se svojí australskou ženou jako zlomové. Až s ní se plně asimiloval do nové společnosti a podle jeho slov se rozhodl, že zpátky už nikdy nechce.

„Nejhorší byl jazyk. Člověk si zvykne, až se naučí jazyk. Takže si tady zvykneš až po létech, vždyť naučit se slušně anglicky vezme dlouho, vlastně celý život. Mnozí mají mezery i dnes. To proto, že se uzavřeli do okruhu známých, s nimiž se vlastně

neustále bavili česky. Navštěvovali se a trávili spolu i víkendy, takže angličtinu používali pouze v práci a při nákupech. Já neuměl anglicky ani koukat. Já měl to štěstí, že jsem se po třech letech v Austrálii zamiloval do místního děvčete, vzal si je a angličtinu pak lámal milovými kroky. Když jsem jí potkal, tak jsem ještě uvažoval, že bych se vrátil domů, ale když jsem se zamiloval a vzal jsem si jí, tak jsem i uvědomil, že domů nechci.

Svoboda, kterou Austrálie nabízela, pro něho byla důležitější než rodina doma. Dokonce se podle jeho slov bál, že by se musel vrátit. Na jednu stranu stál o setkání se svou matkou, ale kvůli informacím o politické situaci tehdejšího Československa nestál o návrat či bližší spojování se zemí původu. Sám svou identitu vymezuje jako Australan. Podle jeho slov se postupem času stal z emigranta Australanem. Tuto úplnou transformaci identity můžeme spojovat s naučením se jazyka a založením rodiny. Svou identitu Australana také vymezuje s kognitivními znaky, jako je myšlení v jazyce nové země, a socioekonomickými prvky, mezi něž můžeme zařadit placení daní na australském území a v současnosti získání důchodu od australské vlády.

„Mně se nestýskalo nikdy. Naopak! Měl jsem emigrantské sny, zdálo se mi, že jsem zase doma a že vůbec nejsem happy. Já tu měl informace o tom, co se doma děje. Já chtěl zpátky jen kvůli mamince, ale vůbec jsem se nechtěl vracet kvůli tomu, že by mě to táhlo domu. Austrálie byla svobodná, sice sem se tu protloukal z počátku jako emigrant, ale stal se ze mě Australan. Myslím anglicky, dostávám od australského úřadu důchod, platil jsem tu daně, celý život jsem tu pracoval a mám australskou rodinu. Já už nejsem Čech, já jsem Australan.“

Naproti tomu, že se v současnosti vymezuje jako Australan, se podle jeho slov nikdy nestyděl za to, že pochází z Čech. S lidmi v Čechách je v neustálém kontaktu. Do země svého původu dokonce jezdí pravidelně každé léto na dovolenou, ale doma je podle jeho slov v Austrálii. Jako jediný z této skupiny neoznačuje Českou republiku jako „doma“, ale pouze jako „Česko“ – zemi svého původu. Jelikož celý následný život prožil v Austrálii, označuje se jako „domestifikovaný emigrant“. Tuto „domestifikaci“ spojuje

zejména s tím, že díky emigraci našel sám sebe a vybudoval si své postavení a život. Podle něho málokterému emigrantovi, který žije dlouhodobě pryč, jeho původní země chybí.

„Nikdy jsem se nestyděl za to, že jsem z Čech, a v kontaktu jsem stále. S kamarády z mládí si píšu dodnes. Korespondenci jsem s nimi celá ta léta udržoval, i když jsem se mezitím stal vlastně Australanem. Došlo to tak daleko, že rád zajedu domů na dovolenou a se svými bývalými kamarády chodím na pivo. Jezdím tam rád, jsou tam vzpomínky, ale pak po pár týdnech už zase rád jedu domů, do Austrálie. (...) Řeknu ti to takhle, byl jsem totiž původem emigrant, ale šťastný a domestikovaný tady. Já se tady našel, emigrace sice bolí, ale poznáš se. Málokterému emigrantovi se vyloženě stýská po té české kultuře, a society. Do Evropy jezdím rád, ale doma jsem tady, a tak mě brali i v práci. Museli po mě kontrolovat gramatiku, anglická gramatika je těžká a i po těch letech tady s ní mám problémy, ale jinak vůbec nelituji, že jsem tady.“

Emigraci označuje jako zkušenost, která ho naučila samostatného života. Jako důležitost v současné situaci v emigraci uvádí zejména vliv sociálních sítí s ostatními emigranty a zároveň snahu zůstat stále v kontaktu s ostatními. Na základě svých sociálních sítí si jednotliví emigranti vymezují svou identitu. V podstatě označuje sociální sítě emigrantů jako „mateship“, což můžeme překládat jako přátelství. To jim pomáhalo uvědomovat si, kdo jsou a odkud pochází. To, že jedni označují emigrantské sítě jako podporu života, naopak podle tohoto informátora může být identifikováno jako problém, jelikož se nadále stýkají pouze s Čechy a podle něho jim to brání k plné identifikaci se s australskou identitou.

„Když tak o tom přemýšlím, mě to naučilo samostatnosti, spoléhat se sám na sebe, ale přitom mi dovoľovalo zůstat i Čechem, který si odloučenost od domova nahrazoval tím, že jsem tu všichni žili pohromadě a že drželi při sobě. Hodně jsem si tu pěstovali mateship, a to pomohlo nám asi nejvíc a stále pomáhá. Ti kamarádi tady nám ukazovali pořád, kdo jsme a kam patříme.“

Co má tento participant společného s ostatními participanty, je pohled na současnou emigrantskou politiku. Stejně jako všichni ostatní se vymezuje

vůči současným emigrantům z Indonésie zejména kvůli problémům se získáváním dávek. Podle něho se tito noví emigranti nesnaží začlenit do současné společnosti. Participant také poukazuje na problém současné politiky samotné Austrálie, kdy se australská vláda staví vůči imigrantům odmítavě a snaží se jejich příliv dlouhodobě eliminovat, pomocí přísných imigračních kontrol. Ale také poukazuje na problematiku sociální politiky státu, která tyto emigranty podporuje finančními příspěvky.

„Chce sem hodně lidí z Indonésie, Indie, Afriky a přibývá Řeků. Ti Řekové by ani tak nevdali, těch je tu hodně, ale jako problém se vidí ti Indové. Je s nima velký problém, oni nepracují a nechtějí se přizpůsobit. Vytváří si tady svoji Indii, a to my tady nechceme. A hlavně, Austrálie chtěla zvýšit bílé obyvatelstvo, to oni nejsou. Oni ani nedokážou ty peníze, víš, jak jsi u imigračního úředníka musela dávat tu kartu, kde kontrolují, jestli máš na účtu minimálně 1500 AUD, to oni nemají, ale jen malé množství jich sem nepustí. A ty, co pustí nebo se sem dostanou jinak, tak nemají peníze, žebrají, a jsou na těch support money. Ale pokud se ve světě ví, co jsme tady za Welfare, tak se není čemu divit. Za to může government!“

4.7 Paní Soňa

Tato paní emigrovala společně se svými rodiči. Tudíž v jejím případě je poměrně těžké jednoznačně najít důvod emigrace, jelikož jí bylo pouze 14 let. Uvádí, že její otec chtěl, aby jeho děti žily ve svobodné zemi. Jako důvod emigrace zde můžeme pozorovat snahu poskytnout svým dětem lepší život a uniknout ideologii původního režimu. Ona sama útěk z republiky popisuje jako „děsivý“ film. Jelikož participantka byla opravdu mladá, nevěděla, co se opravdu děje, a samotná situace útěku z republiky pro ni byla celkem složitá.

„My přišli celá rodina v roce 53. Utekli jsme celá rodina, původně jsme bydleli v Pardubicích. Tatínkovi se povedlo všechno prodat a utekli jsme s nějakými penězi. Mě bylo v té době 14 let. Vůbec se mi nechtělo, já nechápala, proč tam nemůžeme zůstat, měla jsem tam kamarádky, no nechtělo se mi pryč. Ale taky tatínek chtěl,

aby jeho děti vyrůstaly v lepším světě. Ve svobodě, a aby mohl dělat, co chce, a za sebe.“

I v případě této ženy je patrná důležitá role sociálního kapitálu pro samotnou asimilaci do nové společnosti. Kontakty získané v této komunitě, která se skládala z emigrantů, jí přinesly možnost lepší práce a s ní se v podstatě také spojovala jakási rekvalifikace.

„Já tam nejdřív pomáhala s úklidem, a potom mi jedna pani v Českém domě domluvila kurz administrativní práce, tam jsem se učila psát na stroji a takové ty kancelářské věci.“

Tato žena vymezuje svou identitu jako česká emigrantka a spojuje ji s tím, že celá rodina mluvila hlavně česky. Česky mluvila také následně se svým manželem, také emigrantem. Svou identitu Češky žijící v Austrálii vymezuje pomocí jazyka a vybavení domu. Tím se staví do opozice k jinému emigrantovi (Pan František Č), který má za ženu Australanku. Tento emigrant není podle ní nadále Čechem zejména z důvodu zařízení bytu. Právě zařízení bytu zde můžeme považovat za určitou reprezentaci svého já, která je výrazem etnické příslušnosti emigrantů. Mezi to řadí mimo jiné také udržování tradic, které si tito jedinci dovezli ze země původu.

„Ano, tak my byli celá rodina emigranti, doma jsme mluvili česky. Často jsme chodili i do Českého domu. Tam jsem se vlastně poznala s Ludvíkem a ostatními. Možná kdyby toho nebylo, tak jsem si vzala nějakého Australana, a s životem tady jsem se více sžila. Takhle jsem byla pořád Češka udržující si české tradice. Se podívej tady kolem, to je dům po česku, a porovnej to s domem Franty, to je vyloženě australský bydlení. Proto jsem se taky do Čech tak ráda vracím. Ale jsem Češka žijící celý svůj život v Austrálii.“

S tím, že se vymezuje jako Češka, také spojuje tradice, které v rodině udržují. Vysvětluje to na příkladu Vánoc. Právě Vánoce jsou podle ní pouze ty původní české, nikoliv ve 40 stupních Celsia. Svým dětem od raného dětství připravovali Vánoce pokaždé podle českých tradic, nikdy neudržovali

Boxing day a typicky australská vánoční jídla. Nikdy se nesžila s australským pojetím Vánoc a stále tímto vymezuje svou identitu jako českou.

„Vánoce slavíme po česku, jsme tady asi jediní. Klukům jsme od malička vyprávěli o Ježíškovi, ale tady to byl samý Santa Claus na pláži, takže oni to dál neudrží. A kapra, tak, jak je v ČR, jsme tu nikdy nesehnali, takže k tomu máme řízky. Ale dárky kluci dostávali pokaždé na Štědrý večer, já mam ráda ty naše koledy a stromeček, ale tady už to nevoní tak, jak si pamatuju z dětství. Tady ty Vánoce nejsou ono, ve 40 stupních prostě Ježíšek nelítá...“

Jako faktor, který napomáhal k neustálému spojování se s českou národnostní identitou, můžeme definovat také časté návštěvy Československa a poté České republiky. Jako jedni z mála emigrantů navštívili zemi ještě v době minulého režimu. Od revoluce zemi navštěvují poměrně často. Oproti ostatním emigrantům v podstatě každé dva roky. Nicméně, paní Soňa v zemi původu nenavštěvuje nikoho ze své rodiny, ale navštěvují převážně rodinu jejího manžela.

„Ano, my tam také často jezdili. Byli jsme tam, i když ještě vládli komunisti, hned jak jsme dostali plné občanství, že nám tam už nemohli nic udělat, jsme tam jeli. Jeli jsme navštívit Ludvíkovu maminku, to už jeho tatínek umřel ve vězení. Celkem jsem tam byli devětkrát.“

Poměrně zajímavé je v případě této participantky spojení stesku po českých Vánocích, kde naznačuje, že kvůli podmínkám doma už nezažila žádné další pořádné Vánoce, ale zároveň nikdy neuvažovala o návratu do země původu. To spojuje zejména s rodinou, kterou založila v Austrálii. Dle jejích slov by její děti nemohly jít žít jinde. Dalo by se říci, že přemístění rodiny do Čech, ač se označují za Čechy, by znamenalo pro její děti proces emigrace. Identitu svých dětí a vnoučat také vymezuje pomocí jazyka. Děti jsou New Australians, což bylo již popsáno výše, ale vnoučata například vymezuje jako Australany, zejména z důvodu, že už nemluví česky a neudrží české tradice. Zároveň tato informátorka sama přiznala, že doma

už nikoho nemá, ani s kým by pravidelně udržovala kontakty, a proto je domov v Austrálii.

„Neuvažovali, už jsme založili rodinu tady, a kluci, by tam žít nemohli. Oni umí česky, ale mluvit, psát ne, tam by byli nevzdělaní, tady mají svůj job, Ludvík má svůj vlastní business. A v té době už jsem měla i vnoučata, a to už jsou opravdu Australané. Kluci je neučí česky, takže ta naše česká kultura tu už dlouho nezůstane. Já už neudržuji pravidelné kontakty s nikým. Moje nejbližší rodina byla tady, doma už nikoho nemám, jen z Ludvíkovy strany, a s těma je v kontaktu hlavně on.“

4.8 Pan František Č.

Tento pán emigroval do Austrálie také ve skupině kamarádů v roce 1949. Jako důvod emigrace uvedl sám příběh o problémech s režimem a strach z vězení. Jeho tvrzení ostatní informátoři z této skupiny, se kterými odcházel, nezávazně na otázce o něm, vyvrací. Podle nich se pouze chytil příležitost vymanit se z pozice nejstaršího sourozence a odejít někam, kde by si mohl vybudovat své postavení. Jeho vlastní bratr (pan Laďa) dokonce tvrdí, že jediným důvodem odchodu pana Františka Č. byla „nešťastná láska“.

„...oni všichni říkali, že tady nemusím dělat a budu se mít dobře. Tak jsem šel. Něchtěl jsem být tam v prison, protože to by se stalo. Oni by si pro mě jednou přišli“

V případě tohoto imigranta je nejvíce patrná ztráta mateřského jazyka. Během rozhovoru velmi často sklouzával do angličtiny a sám přiznal, že pokud mluví česky nebo poslouchá češtinu, musí si v hlavě překládat do angličtiny, aby sdělení porozuměl. Z důvodu různých smíšených manželství v této skupině emigrantů spolu většinou její členové hovoří anglicky, zejména proto, aby jim rozuměly i jejich partnerky, a postupem času se čeština z jejich konverzace začala vytrácet. V současnosti češtinu informátor používá pouze při nepravidelných spojeních se sourozenci v Čechách.

„Pořád musím překládat, co v češtině říkáte. A občas neznám ta slova co používáte. Je to jiné, než to bylo dřív. Já tu skoro pořád mluvil anglicky, s Pet, s June, ony neuměly česky, a nerozuměly by nám, kdybychom mluvili česky s ostatníma. Angličtina byla důležitá, a tu jsme se museli naučit. Tím, že spolu žijí dva Češi, tak se to nenaučí.“

K tomuto pohledu na problematiku asimilace může přispívat také fakt, že tento participant dlouhodobě neudržoval žádné kontakty s rodinou, která zůstala v zemi původu. Podle něho doma nikoho neměl, s kým by byl rád v kontaktu a rodinu měl v Austrálii. Také v případě tohoto participanta je patrné označování sociálních sítí s ostatními jako rodinné vazby. Jak sám participant explicitně uvádí, nahrazovali svým dětem vzájemně strýce i tety. Skupinu emigrantů, se kterými je v kontaktu, označuje jako své blízké okolí, které je a vždy bylo důležité pro jeho život v emigraci. Na jednu stranu skupinu emigrantů označuje jako důležitou pro život, ale na druhou stranu, jak bylo uvedeno výše, označuje tento sociální kapitál emigrantů za negativní pro jejich následnou asimilaci.

„My family is here, tam už nikdo není. Já jsem uncle jak pro dcery mého bratra, tak pro syny Ludvíka a děti Fany. I am glad, that we are here still together. We are Czech family. Tady v Hobartu se také všichni setkáváme na českých večerech. Tam tancujeme, jíme. Ale někdy je toho taky moc. Někdy jsou ty lidi moc spolu a to taky není dobře. To pořád mluvíš česky, a nechceš být jiný, ale tady se musíš předělat, abys tu mohla žít.“

Tento muž svou identitu definuje pomocí svého partnerského života. Je podruhé ženatý a jeho obě ženy jsou Australanky. Participant jako jediný přijímá označení New Australian, ale podle něho se v průběhu času proměnil z pouze New Australian na právoplatného Australana. Za občana se považuje zejména kvůli placení daní na území státu, jazyku a rodině.

„Já nejsem emigrant, já jsem Australan. After 60 years here, you have to be an Australian. Nejdřív já byl New Australian, ale co umím jazyk, jsem Australan. Třeba

jak Ludva pořád mluví česky, slaví Christmas jako doma, tomu ja nerozumím, Tady jsme jinde, tak proč chtějí být different?“

Poměrně zajímavým způsobem se tento participant staví proti ostatním emigrantům, většině z této skupiny, kteří i zde udržují tradice. Podle něho se tak pouze více odlišují od většinové společnosti, čímž se brání celkové asimilaci. Tím, že se snaží si stále udržovat své tradice a postavení ze země původu, se podle něho nikdy nestanou právoplatnými občany, jelikož si nadále budou udržovat tradice, které je odlišují. Dále v rozhovoru informátor narážel na problematiku vlivu českých manželství, kdy se podle něho jedinci, kteří zde uzavřeli manželství mezi sebou, nikdy nenaučili pořádně jazyk, a ani se neasimilovali do společnosti.

„Pokud se tady chceš žít, musíš se chovat jako Australian. Musíš umět správně jazyk a udržovat jejich tradice. To třeba někteří z nás nedělají a proto budou still emigrants.“

Jelikož svou identitu vymezuje jako Australan, poměrně překvapivě nemá na současné emigranty tak negativní pohled jako mají ostatní, kteří se označují jako emigranti nebo pouze Češi žijící v emigraci. Pan František Č. se vůči nim nevymezuje jako ostatní. Považuje to pouze za chybu současné politiky, která současným imigrantům z Indonésie dovoluje poměrně pohodlný život na australském území díky štědrému sociálnímu systému. Tento participant neužívá žádná negativní označení pro současné imigranty. Naproti tomu, že on sám sebe v současnosti vymezuje jako Australana, tak současné emigranty označuje jako lidi, kteří mají stejnou životní zkušenost jako on.

„To government může za to, že oni sem chtěou. Proč by nešli, když ví, že tady nemusí pracovat a holuby jim do huby budou létat zadarmo? A co, tady jsou všichni emigranti, celá společnost, a k původním Abo's se tu chováme jako v nezvaným hostům, takže proti tomu, že semka chtěou z Indie, se nic nedá dělat.“

4.9 Pan František Ž.

Tento participant patří do skupiny, která emigrovala v roce 1949. Jako hlavní důvod proč emigroval, uvádí touhu po změně a svobodném životě. Emigrace pro něho byla jednoduchá, jelikož byl podle jeho slov mladý a neměl ve své původní zemi žádné závazky a mohl myslet sobecky. Dle jeho vyjádření nebyl režim až takovým důvodem, jako spíš naplnění snu o svobodě a poznání něčeho nového.

„Já chtěl hlavně žít svobodně. Neměl jsem dodělané učení, byl jsem mladý, ale věděl jsem, že tam žít nechci. Když Ludva přišel s tím, že utíká, hned jsem se rozhodl, že jdu s ním. Rodičů jsem se neptal, těm jsem to jen oznámil“

Podobně jako ostatní participant, i tento považuje znalost jazyka za stěžejní v otázce asimilace. Jazyk spojuje se svou životní partnerkou, která je původem Australanka. Žije s ní již 50 let a stejně jako výše uvedení participant uvádí toto smíšené manželství jako nejlepší asimilaci, jelikož se musel naučit jazyk, a jak sám říká, aby si nepřipadal vedle ženy „méněcenný“.

„Nejdřív to bylo strašně těžké, my neuměli kromě češtiny jiný jazyk. Uměli jsme německy, ale po válce byl v nás k tomu jazyku takový odpor, že jsem jím mluvit nechtěl. Ale němčina byla třeba jen v lágrech v Rakousku, a tam jsme se pomalu učili i jiné. Nejdřív jsme se naučili polsky. Franta dokonce uměl první roky tady polsky líp jak anglicky. Já měl s angličtinou také velké problémy, ale naučil jsem se nejmíc, když jsem se oženil. Manželka byla nejlepší učitelka. Moc se mi líbila, tak nebylo zbytlí k tomu, abych se naučil opravdu anglicky, abych mluvil a dokázal ji, jak se říká, ukecat. Jsem to neměl jednoduché, byl jsem emigrant a ony nás místní slečny moc nechtěly, jsme nic neměli.“

Tento informátor vymezuje svoji identitu právě prostřednictvím národnosti své ženy. Svou identitu vymezuje jako New Australian. Přídavné jméno New spojuje s místem narození. Jelikož byl narozen v Čechách a prošel českým edukačním systémem, neztotožňuje se s identitou Australana, ale označuje se jako New Australian. Podle něho člověk, který žije již několik let mimo svou zemi původu, nemůže být již plnohodnotným obyvatelem původní země, ale zároveň nemůže být obyvatelem země nové.

„My byli ti New Australians, ale pro ně jsme stále byli bloody foreigners. Zeptej se mé ženy, ta ti řekne, že já jsem se New Australianem stal až potom, co jsem si ji vzal a založil tu s ní rodinu. Do té doby jsem byl emigrantem. Ale ono je to těžké, někde uvnitř mě je pořád ten český kluk, co má nějaký zvyky a náтуру. Toho se prostě nezbavíme.“

Oproti ostatním emigrantům, identitu svých dětí již vymezuje jako Australani, což spojuje také s biologickým a sociokulturním vymezením. Jeho děti byly narozeny na území Austrálie a mají matku Australanku, proto jsou podle něho Australané. Důležitým prvkem ovlivňujícím proměnu národnostní identity je podle něho jazyk. Pokud přistěhovalec začne dobře ovládat jazyk své nové země, je to podle něho základní faktor, který vede k proměně národnostní identity jedince. Poměrně zajímavé také bylo zjištění, že v tomto případě jeho děti hovoří česky. To v porovnání s ostatními participanty ve smíšeném manželství nebylo zvykem. Přiznal, že chtěl, aby děti věděly, kde mají kořeny, a k tomu bylo třeba, aby ovládaly aspoň základy rodného jazyka jejich otce.

„Děti jsou narozeny tady a hlavně mají místní školy, místní výchovu. V pasu mají jako místo narození Austrálii, pas je australský, oni jsou Australany. (...)česky jsem je učil, protože tam mají rodinu, a kdyby ji jednou chtěli navštívit, tak si aspoň musí umět v jejich jazyce říct o vodu a zeptat se, kde je záchod.“

V rozhovoru s tímto participantem je patrná kombinace spojování národnostní identity s místem narození, jak poukázal také Holý (2010), ale zároveň spojuje vymezení národnostní identity jedince s jazykem, který ovládá. Právě v kombinaci těchto dvou faktorů se tento participant označuje za New Australian, není Australanem, jelikož se tam nenarodil, a zároveň není Čechem, jelikož neovládá jazyk a na území dlouhodobě nežije.

Výše uvedení participanti udržovali tradice na základě svých rodinných vazeb s dalšími českými emigranty. Vymezování jejich etnické příslušnosti bylo patrné na vybavením domu. Přesto, že jeho ženou je Australanka, se v domě projevují poměrně výrazné prvky z českých domácností. Mezi ně řadíme například vyšívání nástěnné obrazy s moravskou tematikou či typicky malované české nádobí, které mají vystavené v obývacím pokoji.

Ve spojení s tradicemi a českými prvky v domě také participant uvedl, že každý rok od revoluce tráví se ženou Vánoce na území České republiky. Podle jeho slov se aspoň tímto chtěl trochu navrátit do země původu, a proto každý rok jezdí na Vánoce navštívit své sourozence. V případě tohoto participanta je patrné poměrně výrazné spojení se zemí původu. Nejenže každé Vánoce zemi navštěvuje, ale je podle jeho slov také dál v častém kontaktu, který je na základě rozvoje technologií jednodušší. V podstatě označuje rozvoj moderních komunikačních technologií za usnadnění udržení kontaktů se zemí původu, které podle jeho slov v době, kdy si pouze psali dopisy, nebo občas zavolali, poměrně upadaly.

„Jezdíme domů často, já to tam mám rád, je to tam jiné než tady. Musel jsem si na nový život Čechů zvykat a taky tam nevydržím dlouho. Jsou takový uspěchaný všichni, už aj na té naší Moravě. Dřív ty kontakty byly takové mdlé, nebylo to časté, protože dopis šel dlouho, pak jsme si začali občas volat, tak jednou za měsíc, jak se máme, a teď s rodinou doma používáme ten Skype. To je zadarmo a vidíme se u toho občas.“

V případě tohoto participanta je také patrné vymezení se vůči současným imigrantům. Jeho vymezení se vůči nim je podobné jako u ostatních imigrantů. Největší zajímavostí ale bylo, že tento participant v rozhovoru vzpomenu také imigranty ze Evropy. Přiznal, že do Austrálie neproudí imigranti pouze z Indonésie, ale také z Evropy. Nicméně všechny imigranty kategorizuje. Podle něho ti z Evropy jdou do Austrálie zejména kvůli práci a lepšímu platovému ohodnocení i podřadné práce a výuce jazyka. Imigranti z Indonésie jsou zejména kvůli štědrému sociálnímu systému. Nicméně, překvapivě se proti nim nevymezuje tak radikálně jako ostatní imigranti. Neužívá k jejich označení žádné diskriminační označení. Své postavení vůči těmto imigrantům vymezuje skrze daně. Sám udává, že jemu nemůžou vadit současní imigranti, jelikož on je také imigrant, a hlavně jelikož je v důchodu a neodvádí již daně, nejsou současní imigranti podporováni jím.

„Tak chce semka hodně lidí, co si budem povídat. Největší problém je s téma z Indonésie, protože ti mají nejsnadnější cestu a je jich tu nejvíc. Každý prime minister říká, že s tím něco udělá, ale nikdy s tím nic nedělají. Ale nejdou sem jen oni, chodí semka i lidi z Evropy. Je tu například hodně mladých Čechů, co se tu chtějí učit jazyk. Pracují tady v baru a mají víc jak inženýr doma. Proto tu pak taky chtějí zůstat.“

4.10 Shrnutí

Ve výše uvedených subkapitolách jsem představovala jednotlivé příběhy participantů a nastínila jejich pohledy na hlavní témata, mezi které můžeme řadit vymezení jejich identity, pohled na sociální sítě či transnacionální sítě. Dalšími tématy byla otázka vymezení identity jejich dětí, proces asimilace a vymezení jejich pozice vůči současným imigrantům.

Hlavním cílem této práce byla otázka proměny národnostní identity emigrantů z pohledu kritické diskurzivní analýzy. Kritická diskurzivní analýza pracuje s premisou mnohočetnosti identity. Tato mnohačetnost se vztahuje k různým situacím, v rámci kterých jedinci určují svoji identitu. Co se týče rámcování identity, můžeme spatřit u participantů tohoto výzkumu společné definiční znaky, pomocí kterých vymezují svoji identitu. Patří mezi ně zejména označování ostatních blízkých členů emigrantské skupiny příbuzenskou terminologií (např. strýc, teta, bratr). Téměř všichni těmto sítím přikládají velký význam. V kontextu s nimi uvádí jako významný faktor existenci Českého domu, který k utváření a udržování těchto kontaktů napomáhá. Toto zjištění také do jisté míry potvrzuje v práci diskutovanou teorii sítí. Celá tato představovaná skupina osmi emigrantů byla v podstatě specifická právě tím, že utvářeli dohromady jednu společnou sociální síť. Podle jejich vlastních slov si navzájem nahrazovali rodinu a utvářeli si prostředí, ve kterém si udržují své původní tradice. Tyto sítě ale sami také označují za problematické v otázce asimilace do většinové australské společnosti. Problém v otázce asimilace nastává následně zejména z důvodu udržování si kultury pocházející ze země původu (srov. Price, Zubrzynecki 1962). V rámci

této skupiny se také projevuje teorie spojovaná s teorií sítí, která se nazývá teorií etnického podnikání. V rámci analýzy se projevují dva případy, kdy participanti zdůrazňují význam sociálních sítí pro jejich následnou práci. Jedná se konkrétně o případy participantů, kteří začali podnikat společně s ostatními emigranty nebo se nechali u imigrantů zaměstnat.

Dalším důležitým definičním znakem, pomocí kterého definují identitu, je jazyk, kterým hovoří. Všichni participanti mluví lépe či hůře česky. Jejich mateřský jazyk byl ale výrazně ovlivněn dlouhodobým životem mimo zemi původu a zároveň je z něj patrný vliv jazyka, kterým se hovoří v nové zemi. Jazyk je součástí jejich members' resources a jedinec je využívá při interpretaci předešlých i současných zkušeností. U participantů dochází dlouhodobou emigrací k postupné ztrátě původního jazyka, ale zároveň dle jejich slov neumí dokonale ani jazyk nové země. To vede k tomu, že se ve vztahu k jazyku informátoři vylučují jak z české společnosti, tak z australské. Vzhledem k okolnostem, za jakých se jazyk učili, neovládají správnou gramatiku nového jazyka, ale zároveň nerozumí současné podobě jazyka v jejich zemi původu. Většina participantů, pokud hovořila o své zemi původu – České republice, užívá označení „doma“, popřípadě „u nás“. Austrálie je ale pro ně „tady“, ale také „domovem“. Domovem je pro ně zejména v důsledku rodiny, kterou v této zemi založili.

Rodinu informátoři vymezují zejména pomocí dětí. Ačkoli všichni tito participanti přišli do Austrálie v době, kdy v zemi byla proemigrantská politika „New Australians“, většina participantů výzkumu se vůči této kategorii vymezuje. Podle nich nejsou oni sami New Australians, ale jsou to jejich děti. Identitu New Australian svých dětí vztahují k jejich místu narození – Austrálii, dále pomocí edukačního systému, kterým jejich děti prošly. New Australian jsou děti zejména z toho důvodu, že jejich rodiče nejsou Australané. Pokud je ale alespoň jeden rodič Australan/Australanka, pokládají své děti za Australany.

Výrazným prvkem, který vede k označování své identity je také partnerský život participantů. Celkově můžeme definovat tři skupiny vymezení identity u těchto imigrantů. Svou identitu vymezují podle národnosti partnera na „Čechy v emigraci“, „Emigranty“ „New Australian – Australian“. Skupina „Češi v Emigraci“ se vymezuje na základě partnerství s dalším Čechem, udržování českých tradic a zejména udržením si dobré komunikační úrovně českého jazyka. Jako „Emigranti“ se vymezují ti, kteří mají za partnera dalšího emigranta/emigrantku, ale nepochází původem z Čech. V těchto rodinách se hovoří převážně anglicky a tradice, které udržují, jsou kompromisem mezi návyky jednoho a druhého z partnerů. Třetí skupina se ztotožňuje s konceptem „New Australian“, popřípadě identitou Australanů. Jedná se o jedince, kteří mají za manželku rodilého Australana. Podobnou problematikou se zabývali autoři Price a Zubrzycki ve svém výzkumu. Podle jejich zjištění mají přistěhovalci ze zemí střední a jižní Evropy v Austrálii složitější asimilaci. Jako důvod uvádí zejména úplně odlišné tradice a zvyky. Mnoho emigrantů se následně neasimiluje úplně a neztotožní se více se životem v emigraci. Jejich výzkum také prokázal, že dochází častěji ke sňatku mužů emigrantů se ženami původem Australankami než ke sňatkům žen emigrantek s Australany (Price, Zubrzycki 1962).

K dalším definičním znakům vymezení si identity patří také vybavení domu. Participantů zdůrazňují, že mají buď po česku vybavený dům, nebo vybavený dům po Australsku. Definice typického českého/australského domu je založena na jejich vlastních members' resources. V tomto případě nejde ani tolik o samotné prvky definující nějak českou kulturu či australskou, ale co je pro ně samotné prvkem reprezentující český domov. Je to určitá žitá zkušenost, která je pro ně součástí kultury země původu a je součástí jejich members' resources. S tím jsou spojené také tradice. Konkrétně příklad Vánoc. Zažitá zkušenost spojená s touto tradicí v mnoha případech vede k tomu, že svoji identitu popisují jako Češi. Můžeme zde definovat kulturní diskurz, který se prosazuje právě pomocí důrazu na české tradice a jazyk

a jejich members' resources. Je zde patrný dialektický vztah mezi diskursem a members' resources, jak jej definoval Fairclough (srov. Fairclough 1989).

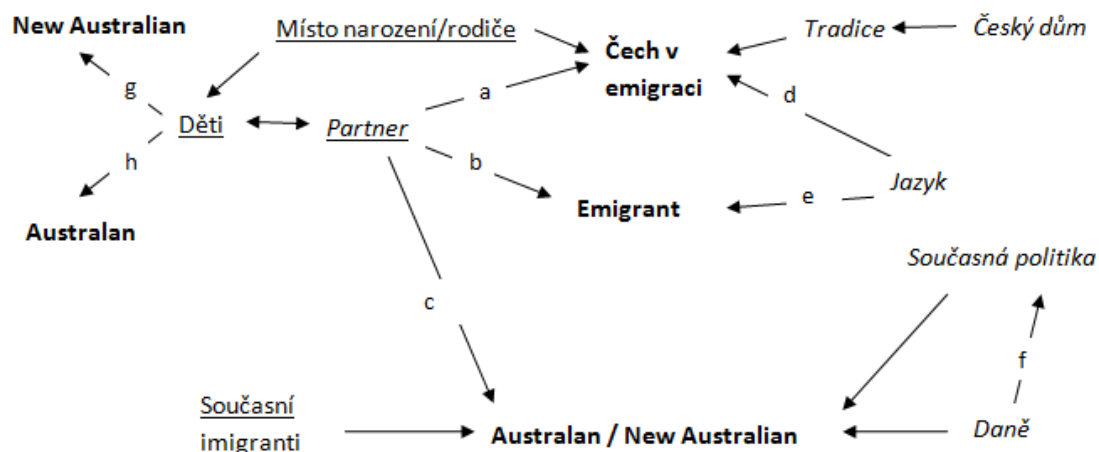
Proti tomu také ale zažitá zkušenost s emigrací, spojená se sociální praxí, která byla v době jejich emigrace v Austrálii, vede k jejich současnému pohledu na momentální problém s imigrací. Tito participanti přišli v době, kdy byla Austrálii silně proemigrační, ale k tomu byl také postaven program, který jim určoval pracovní pozice. Tato žitá zkušenost ovlivnila jejich members' resources a v podstatě ovlivňuje jejich současný pohled na nové imigranty. Ti se dle nich snaží jen o využívání sociálního systému, a proto se staví ve většině případů do opozice vůči současným imigrantům. K identifikaci se s touto pozicí přispívá socioekonomické vymezení, které spojuje s placením daní v dané zemi a v kontextu této sociální situace se přiklání spíše k identitě New Australian. V tomto případě můžeme definovat takzvaný politický diskurs, který je určující pro vymezení kategorií „my“ (původní imigranti) a „oni“ (nelegální imigranti).

Shrnu-li ještě jednou výše uvedené způsoby utváření identity, patří mezi ně zejména důraz na jazyk, místo narození, tradice a příbuzenská terminologie. Mezi další významné prvky můžeme zařadit také instituci Českého domu, rodinu založenou v nové zemi a vymezení se vůči současným imigrantům. Tyto definiční znaky napovídají na problematiku mnohačetnosti identity. Podle autorů Rogerse Brubakera a Fredericka Coopera (2000) vymezujeme svou identitu ve vztahu k nějaké skupině nebo nějaké sociální akci. V rámci jejího vymezení je důležité také to, že identita je podle nich procesem kolektivního rozumění si a solidarity. K tomu v rámci této analýzy odkazuje problematika Českého domu, který vede k identifikaci se s identitou emigranta. Tito autoři dále identifikují takzvaný relační a kategoriální model identifikace. Relační model definují jako takový, kde se jedinci vymezují ve vztahu k někomu. Kategoriální znamená vymezení se vůči něčemu (Brubaker, Cooper 2000: 6–17). Mezi relační definiční znaky můžeme tedy zařadit partnery, děti, rodinu v zemi původu

a ostatní emigranty. Kategoriálními definičními znaky jsou jazyk, definiční kategorie (New Australians, bloody foreigners) a ekonomicko-politické vymezení (placení daní, vyplácení dávek, identifikační dokumenty, edukační systém).

Pomocí některých znaků se emigranti identifikují spíše s českou identitou – mezi ně můžeme zařadit tradice, místo narození. Poté následují kategorie, které vedou k identifikaci se s australskou identitou – placení daní, rodina, domov. Zajímavou kategorií je jazyk. Z analýzy je patrné, že pomocí jazyka se participaci nedokážou přímo identifikovat. Někteří například tvrdí, že jsou „Čechy v emigraci“, jelikož hovoří česky, ale na druhou stranu sami přiznávají, že současnému českému jazyku mají problém rozumět. Proti tomu se také neidentifikují s identitou Australana, jelikož přiznávají, že neumí správnou gramatiku jazyka. Nicméně se vymezují vůči konceptu New Australian, a proto se spíše označují za emigranty nebo Čechy v emigraci. Pro větší srozumitelnost jsou způsoby utváření identity vyneseny v následujícím schématu č.1.

Schéma č. 1: Analytické schéma

Vysvětlivky:

___ označuje relační kategorie

(Brubaker, Cooper 2000)

kurzíva označuje kategorie kategoriální (Ibid.)

Tučně Názvy kategorií jak se nazývají
participanti

a partnerem je jiný český emigrant

b partnerem je jiný emigrant nepocházející
z Čech

c partnerem je Australan

d doma se hovoří převážně česky

e nerozumí současné češtině, ale
zároveň neumí gramatiku anglického
jazyka

f platí daně v Austrálii, a proto se zajímá
o politiku dané země, nezabývá se
politikou v zemi původu

g Pokud jsou rodiče emigranti

h Pokud alespoň jeden z rodičů je
Australan

5 ZÁVĚR

Cílem bylo zaměřit se na to, zda a jak dochází k proměně národnostní identity u českých emigrantů v Austrálii. Zmapovat faktory, které k této proměně a procesu asimilace vedou, nebo jim naopak brání. Zvoleným metodologickým přístupem byla kritická diskurzivní analýza. Podkladem pro tuto práci byly rozhovory, které byly provedeny se skupinou osmi emigrantů z původního Československa, kteří odešli v počátcích 50. let do Austrálie.

Co se týče vymezení (nejen) národnostní identity, stojí KDA v opozici například proti Holému (2010), popřípadě Prudkému (2003). Podle nich je národnostní identita závislá na místě narození, národnosti rodičů a jazyku. Pokud bychom uvažovali takto, měla by se celá skupina participantů vymezovat jako Češi. Z pohledu KDA nelze jednoznačně říct, zda tito čeští emigranti v Austrálii jsou Čechy, nebo Australany a zda k proměně identity došlo. Podle tohoto přístupu je identita mnohačetná a její vymezení je závislé na members' resources jedince a ty jsou ovlivňovány určitou sociální praxí, v rámci které se jedinec kategorizuje. Ve sledované skupině emigrantů vymezují jednotliví aktéři svoji identitu ve vztahu ke svým partnerům, užívanému jazyku, tradicím, dětem, případně ke svému socioekonomickému statusu.

Žádný z participantů se plně neztotožňuje s identitou Australana ani po více než 60 letech života v dané zemi. Proti tomu se ale nikdo neztotožňuje plně ani s identitou Čecha. Podle nich samotných nemohou být po tak dlouhé době v emigraci Čechy, ale nemohou být ani Australany, jelikož se tam nenarodili. Analýza prokázala, že v určitých situacích se participanté identifikují jako Češi, popřípadě Češi žijící v emigraci. Jako Češi se vymezují ve vztahu k tradicím, partnerství, jazyku, který užívají v domácnosti, místu původu a rodině, která tam zůstala. Jako Australané se vymezují ve vztahu k společenské situaci a socioekonomické politice.

Naproti tomu se většina emigrantů, i ti, kteří se označují za Čechy, vymezuje vůči současnému Česku a za svůj domov považují všichni Austrálii.

Českou republiku definují jako „doma“, popřípadě „u nás“, ale sami uznávají, že by tam již žít nedokázali. Jazyková vybavenost je také jedním ze stěžejních prvků, který vede podle participantů k asimilaci do společnosti. Jazyk je podle Fairclougha (1992, 1989) součástí jedincových members' resources. Pokud imigranti ovládají jazyk, kterým se v jejich nové zemi hovoří, získávají tím snazší pozici a lépe se asimilují. Větší část výzkumného vzorku potvrzuje, že angličtina je v současnosti jejich jazykem, ačkoli se přiznávají ke gramatickým nedostatkům. Důvodem je také proměna jejich mateřského jazyka, která způsobila, že mají problém mu porozumět. Podle participantů výzkumu se jedinec do nové společnosti nemůže zařadit plnohodnotně, dokud jazyk neovládá na velmi dobré úrovni. Můžeme tedy shrnout, že k asimilaci jedinců dochází, pokud dojde k proměně jejich members' resources.

Důležitým prvkem vymezení je tedy jazyk. Někteří se vymezují prostřednictvím jazyka jako Češi, někteří jako Australané. Na druhou stranu ale všichni uvádí, že jazyk je také prvkem, který je vylučuje z obou zemí, jelikož neumí pořádně gramatiku nového jazyka, a zároveň nerozumí současné podobě jazyka z jejich země původu. V tomto případě mé výsledky stojí v opozici vůči studii kolektivu Bamberg, De Fina a Schiffin (2011), který definoval jazyk jako stěžejní entitu ve vztahu, k němuž se jedinci identifikují. V případě této práce se jazyk projevil jako kategorie, která vede k vyloučení jedinců z obou zemí a tím pádem brání k identifikaci se s národnostní identitou Čecha nebo Australana. V podstatě všichni se z tohoto důvodu identifikují s identitou emigranta. Mají doma v jedné zemi, ale domov v druhé. Zde vyvstává otázka, kde je pro ně ale opravdové zázemí, kde se cítí být v bezpečí domova.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Bačová, V. 2003. „Identita“. Pp.: 231–246 In Čermák, I., M. Hřebíčková, P. Macek (eds.). *Agrese, identita, osobnost*. Brno: Psychologický ústav Akademie věd České republiky.

Bamberg, M., A. De Fina, D. Schiffrin. 2011. „Discourse and Identity Construction.“ Pp.: 177-200 in Schwartz S.J. et al. (eds.). *Handbook of Identity Theory and Research*. New York: Springer.

Bauman, Z., T. May. 2004. *Myslet sociologicky. Netradiční uvedení do sociologie*. Praha: SLON.

Barker, Ch. 2006. *Slovník kulturních studií*. Praha: Portál.

Barth, F. 1969. *Ethnic Groups and Boundaries. The Social Organization of Culture Difference*. Boston: Little, Brown and Company.

Benwell, B., E. Stokoe. 2006. *Discourse and Identity*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Blommaert, J. 2005. *Discourse. A Critical Introduction*. Cambridge: University Press.

Bourdieu, P., L. Wacquant. 1992. *An Invitation to Reflexive Sociology*. Chicago: University of Chicago Press.

Brubaker, R., F. Cooper. 2000. „Beyond ‘identity’.“ *Theory and Society*. 29. Pp.:1-47.

Castles, S., J. M. Miller. 1998. *The Age of Migration*. Houndmills: Macmillan Press Ltd.

Carter, D. J. 2006. *Dispossession, Dreams and Diversity : Issues in Australian Studies*. Frenchs Forest NSW: Pearson Education Australia.

Cohen, A. 2000. *Signifying Identities. Anthropological perspectives on boundaries and contested values*. London: Routledge.

Côté, J. E., Ch. G. Levine, 2002. *Identity Formativ, Agency, and Culture*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Demuth, A. 2000. "Some Conceptual Thoughts on Migration Research." Pp.: 21–58 in Biko, A. (ed.). *Theoretical and methodological Issues in Migration Research: Interdisciplinary, Intergenerational and International Perspectives*. Aldershot: Ashgate.

Ezzy, D. 2002. *Qualitative analysis*. London: Routledge.

Fairclough, N. 1989. *Language and Power*. Harlow: Addison Wesley Longman Limited.

Fairclough, N. 1992. *Discourse and Social Change*. Cambridge: Blackwell Publisher.

Fairclough, N., R. Wodak. 1997. „Critical discourse analysis.“ Pp.:258-284 In: Van Dijk, T. (Ed.). *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction. Vol. 2*. London: Sage.

Foucault, M. 2002. *Archeologie vědění*. Praha.: Herman a synové.

Halfacree K., P. Boyle, V. Robinson. 1998. *Exploring Contemporary Migration*. New York: Addison Wesley Longman.

Henig. D. 2007. „Migrace“ *Přehledové studie 07/9*. CAAT, KSA ZČU.

Holý, L. 2010. *Malý český člověk a velký český národ*. Praha: SLON.

Hubinger, V. 1988. „Etnos a etnikum.“ *Český lid*, 75, (1).

Inglis, Ch. 2003. „Race, Ethnicity and Immigration.“ Pp.: 573-589 in McAlister, J., S. Dowrick, R. Hassan (eds.). *The Cambridge Handbook of Social Science in Australia*. Cambridge: University Press.

Jandourek, Jan. 2001. *Sociologický slovník*. Praha: Portál.

Kearny, M. 1995. „The Local and the Global: The Anthropology of Globalization and Transnationalism.“ *Annual Review of Anthropology*, Vol. 24, Pp.: 547-565.

Koser, K., C. Pinkerton. 2002. *The Social Networks of Asylum Seekers and the Dissemination of Information about Countries of Asylum*. London: Research and Development Directorate.

Kuper, A. 1999. *Culture: The Anthropologists' account*. Cambridge: Harvard University Press.

Li, F.L.N., A. J. Jowet, A.M. Findlay, R. Skeldon. 1995. „Discourse on Migration and Ethnic Identity: Interviews with Professionals in Hong Kong“. *Transaction of The Institute of British Geographers*. Vol 20 (3), Pp.:342-356.

Licata, L., M. Sanchez-Mazas, E. Green. 2011. „Identity, Immigration and Prejudice in Europe: A Recognition Approach.“ Pp.: 845-866 in Schwartz S.J. et al. (ed.). *Handbook of Identity Theory and Research*. New York: Springer.

Light, I., P. Bhachu, S. Karageorgis. 1993. „Migration Networks and Immigrant Entrepreneurship.“ Pp.: 25-49 in Light, I., P. Bhachu (ed.). *Immigration and Entrepreneurship: Culture, Capital and Ethnic Networks*. New Brunswick: Transaction Publishers.

Malkki, L. H. 1995. „Refugees and Exile: From 'Refugees Studies' to National Order Things.“ *Annual Review in Anthropology* 24: Pp.: 495-523.

Maříková, H., M. Petrušek, A. Vodáková. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Vydavatelství Karolinum.

McAdams, D.P. 2011. „Narrative Identity.“ Pp.: 99-116 in Schwartz S.J. et al. (ed.). *Handbook of Identity Theory and Research*. New York: Springer.

McDonald, P. 2003. „Population.“ Pp.: 554-572 in McAlister, J., S. Dowrick, R. Hassan (ed.). *The Cambridge Handbook of Social Science in Australia*. Cambridge: University Press.

Panayi, P. 2000. *An Ethnic History of Europe Since 1945. Nations, States and Minorities*. London: Longman.

Papastergiadis, N. 2000. *The Turbulence of Migration. Globalization, Deterritorialization and Hybridity*. Cambridge: Polity Press.

Parnwell, M. 1993. *Population Movements and the Third World*. London: Routledge.

Petersen, W. 1958. „A General Typology of Migration“. *American Sociological Review* 23 Pp.: 256-266.

Phinney, J., G. Horenczyk, K. Liebkind, P. Vedder. 2001. „Ethnic Identity, Immigration and Well Being: An Interaction Perspective“ *Journal of Social Issues*. 52 (3) Pp.: 493-510.

Portes, A., J. DeWind. 2004. „A Cross-Atlantic Dialogue: The Progress of Research and Theory in the Study of International Migration“, *International Migration Review* 38(3): 828-851.

Price C. A., J. Zubrzycki. 1962. „Immigrant Marriage Patterns in Australia“ *Population Studies*, Vol. 16 (2) pp. 123-133.

Prudký, L. 2003. „Cesty rozvoje sociální soudržnosti a národní a občanské identity.“ Pp.: 105-120 In: Potůček, M. a kol. *Putování českou budoucností*. Praha: Gutenberg.

Rath, J. 2001. “Do Immigrant Entrepreneurs Play the Game of Ethnic Musical Chairs? A Critique of Waldinger’s Model of Immigrant Incorporation.” In Messina, A. (ed.). *A Continuing Quandary for States and Societies: West European Immigration and Immigrant Policy in the New Century*. Greenwood Press.

Řeháková, B., K. Vlachová. 2004. „Národ, národní identita a národní hrdost v Evropě“. *Sociologický časopis*. Vol. 40. (4). Pp.: 489–508.

Schiffrin D. 2007. „Narrative as Self-Portrait: Sociolinguistic Construction of Identity.“ Pp. 406-440 In: Teun Van Dijk (ed.). *Discourse Studies*. Vol. IV. London: Sage Publications.

Simmel, G. 1997. „Cizinec“ Pp. 26-34 in *Peníze v moderní kultuře a jiné eseje*. Praha. Sociologické nakladatelství.

Solimano, A. 2010. *International Migration in Age of Crisis and Globalization. Historical and Recent Experience*. Cambridge: University Press.

Souralová, A. 2010 „Feministická reflexe migrace: pečovatelky, zdravotní sestry a globalizovaná migrace.“ *Gender sociologie*, Vol. 11 (1).

Spellman, W. M. 2008. *Uncertain Identity: International Migration since 1945*. London: Reaktion books.

Szaló, C. 2007. *Transnacionální migrace. Proměny identit, hranic a vědění o nich*. Brno: CDK,.

Turner, B. S. 2006. *The Cambridge Dictionary of Sociology*. Cambridge: Cambridge University Press.

Uherek, Z., D. Drbohlav. 2007. „Reflexe migračních teorií.“ *Geografie - Sborník ČGS*, 112, č. 2, s. 125–141.

Vaculík, J. 2009. *České menšiny v Evropě a ve světě*. Praha: Libri.

Vertovec, S. 2009. *Transnationalism*. New York: Routledge.

Wodak, R., R. Cillia, M. Reisigl, K. Liebhart. 1999. *The Discursive Construction of National Identity*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Wodak, R. 2001. „What CDA is About - A Summary of Its History, Important Concepts and Its Developments.“ Pp. 1–13 In Wodak R., M. Meyer (eds.). *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: Sage Publication.

Internetové zdroje

Austrálie - o českých krajanech. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky (online). 16. 5. 2002 (cit. 2012-01-22). Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_svete/index_6.html>.

International Sociological Association (online). 2001 (cit. 2012-01-26). Dostupné z WWW: <http://www.isa-sociology.org/about/isa_code_of_ethics.htm>.

National Agenda for a Multicultural Australia: Australia today. Australian Government: Department of Immigration and Citizenship (online). (cit. 2012-01-26). Dostupné z: <<http://www.immi.gov.au/media/publications/multicultural/agenda/agenda89/australi.html>>.

Western Perspective on a Nation: Images of Australia's west 1901 - 2001. Government of Western Australia. Liswa (online). 2001 (cit. 2012-04-13). Dostupné z: <http://www.liswa.wa.gov.au/wepon/settlement/html/new_australians.html>.

7 RESUMÉ

Based on qualitative research, this master thesis is presenting if and how is national identity changing among Czech emigrants living in Australia. I made the interview with a group of eight immigrants originally from Czechoslovakia, who went to Australia in 1950s. I used some premises of critical discourse analysis as a methodological approach. In this work I also tried to map those factors that lead to transformation of identity and assimilation of individuals to a new society or those that prevent it.

From perspective of CDA the identity is multiplex. People involved define their identity according to their social experience related to a particular social situation. In case of this group of emigrants they define their identity in relation to their spouses, used language, traditions and children, or eventually to their socioeconomical status. The important thing is how informants understand themselves. That depends on their members' resources and its definition which always depends on a particular social situation.

Analysis proved that in certain situations they identify themselves as Czechs or Czechs in emigration. Significant elements that help or prevent the transformation are language, family and traditions they keep. As Australians they identify themselves in relationship to socioeconomical status and policy. Majority of emigrants are against current Czech Republic and they consider Australia to be their home. None of the participants fully identifies himself as Australian even after 60 years of life in that country. On the other hand none of them fully identifies himself as Czech either. According to their words they can't be Czech after so many years spent in emigration but they also can't be Australians because they weren't born there. They call Czech Republic "home" but they admit they wouldn't manage to live here anymore. The transformation of their members' resources caused by long term emigration contributes to this.

Larger part of researched group admits that English is their language although they admit some grammatical flaws. One of the reasons is transformation of their native language which caused them having problem

understanding it. As a result of transformation of their members' resources, they most often identify themselves as emigrants or Czech emigrants living in Australia. This refers to the multiplicity of identity. Identity depends on the social categories of the social practice. We always define our identity in relation to something else.

8 PŘÍLOHY

Příloha 1: Informovaný souhlas

Souhlasím s účastí na výzkumu *Čeští emigranti v Austrálii, Češi nebo Australané? Otázka proměny národnostní identity*. Podrobně jsem byl/a seznámen/a s účelem výzkumu a jsem si vědom/a své pozice. Byl/a jsem ujištěn/a, že veškeré identifikační údaje mé i mých blízkých, budou změněny tak, aby byla zachována má anonymita a vše bylo v souladu se zákonem o ochraně osobních dat.

V..... Dne.....

Podpis.....

Příloha 2: Stručné charakteristiky participantů

Paní Anna

Paní Anna emigrovala do Austrálie s manželem před 57 lety, v roce 1955. Této paní v době emigrace bylo 21 let. Důvodem jejich emigrace byly problémy manžela s komunistickým režimem, který nastal v Československu po roce 1948. Před emigrací pracovala jako zdravotní sestra. Po příchodu do Austrálie pracovala jako sanitářka ve zdravotnickém zařízení. Anglicky se učila v průběhu prvních měsíců. V Austrálii se jí narodily dvě děti a říká jí domov. Stále se považuje za Češku a je v neustálém kontaktu pomocí telefonu či e-mailu s rodinou v Čechách, kterou v současnosti tvoří už jen rodina její sestry. S manželem žili dlouhou dobu na Tasmánii, poté se přestěhovali do Victorie.

Pan František T.

Pan František T. emigroval v roce 1949. V době emigrace mu bylo 18 let. Jako důvody emigrace uvádí touhu po dobrodružství a strach z režimu, který nastal po únoru 1948. V Austrálii si vzal za ženu emigrantku z Německa, se kterou po několika letech adoptovali dítě. Do Čech a do Německa jezdil na návštěvy ještě v dobách minulého režimu, jakmile získal australské občanství. Je v neustálém kontaktu s rodinou v Čechách pomocí telefonu a Internetu. Na Internetu také pravidelně sleduje dění v Čechách a zajímá se o politickou a společenskou situaci v zemi svého původu. S manželkou žijí ve Victorii.

Pan Laďa

Pan Laďa emigroval v roce 1949, když mu bylo 16 let. Za celou dobu své emigrace navštívil zemi původu celkem dvakrát. Důvodem jeho emigrace byly začínající problémy s StB. V Austrálii se oženil v emigrantkou z Holandska a mají spolu dvě dcery. V jejich domácnosti se hovoří anglicky a udržují mnoho českých a holandských tradic. Se svými sourozenci z Čech

je v neustálém kontaktu pomocí telefonu a dopisů. Po celou dobu své emigrace finančně podporoval rodinu v Čechách. S manželkou žijí ve Victorii.

Pan Ludvík

Pan Ludvík emigroval v roce 1949 společně s panem Laďou, Františkem T, Č a Ž. Původně měla emigrovat celá jejich rodina, jen pan Ludva odešel dřív, že na ně počká ve Vídni v utečeneckém táboře. Jeho rodičům se nepodařilo bezpečně přejít hranice a byli při útěku chyceni. Ludva utekl poté s ostatními přes Itálii do Austrálie. Po několika letech v Austrálii se oženil s jednou emigrantkou (Paní Soňa) a mají dvě děti. Po celou dobu své emigrace podporoval finančně svou rodinu, která zůstala v Československu. Je s nimi v pravidelném kontaktu a několikrát také navštívil svou původní zemi. S manželkou žijí na Tasmánii.

Pan Ota

Pan Ota emigroval v roce 1956, v 19 letech. Jako důvod emigrace uvádí problémy s otcem, který byl v té době politicky angažovaný a chtěl ho nějak vytrestat. Sam uvádí, že v době emigrace byl „mladej a blbej kluk“. V Austrálii po prvních „smluvních pracích“ pracoval na různých místech. Vzal si Australanku a mají spolu dvě děti. Sám sebe považuje spíše za Australana než za Čecha. Do České republiky jezdí od revoluce každé léto na dovolenou a je v pravidelném kontaktu s rodinou.

Paní Soňa

Paní Soňa emigrovala s jejími rodiči v roce 1953, kdy jí bylo 14 let. Důvodem emigrace rodiny byla touha jejích rodičů po svobodě a snaha poskytnout svým dětem lepší život. Její otec si založil v Austrálii po dvou letech vlastní autoservis. Paní Soňa se v Austrálii vdala za jiného českého emigranta, se kterým má dvě děti. Doma udržují zejména české tradice a oba její synové hovoří plyně česky. S rodinou manžela v Čechách

je v pravidelném kontaktu pomocí telefonu či e-mailu a zároveň každé dva roky jezdí do Čech na návštěvu. S manželem žijí na Tasmánii.

Pan František Č.

Pan František Č emigroval společně se svým bratrem (Pan Laďa) a kamarády v roce 1949. Bylo mu v té době 19 let. V Austrálii se oženil s Australankou. S rodinou v Čechách je jen ve velmi omezeném kontaktu. Jako rodinu označuje lidi, se kterými strávil posledních 60 let svého života. Je bezdětný a celý život žije na Tasmánii. Jako důvod emigrace uvádí touhu nemuset pracovat na cizím.

Pan František Ž.

Pan František Ž žije na Tasmánii. Do Austrálie emigroval v roce 1949 společně s přáteli. V době emigrace mu bylo 18 let. Jako důvod uvádí zejména tlak z okolí a hlavně touhu po dobrodružství. Chtěl odejít s kamarády, s tím, že se třeba vrátí. Oženil se v Austrálii s Australankou a posledních 60 let žije na Tasmánii. V 60. letech se mu zde podařilo založit si prosperující firmu, kterou v současnosti už vedou jeho děti. Má dva syny a jednu dceru.